

Культура і Побут

№ 51—52

П'ятниця, 24-го грудня 1926 р.

№ 51—52

Зміст. Статті. Г. К. Музика масам.—Мик. Н.—цький. Велика культурна робота.—Проб. А. Гладстерн. Шляхи сходознавства на Україні.—М. Долго. Художня проза.—В. К. Чергові завдання художньої роботи на Україні.—В. Баккалімський. Початок нового.—М. Демчук. Практичне переведення методи цілих слів.—Ів. Хоменко. З практики навчання грамоти по методі цілих слів.—В. Гуссов. Чому знову виникло „Американське непорозуміння“ і який вихід із становища.—Д-р В. Геринович. Наукове значіння Кам'янецьчини—*Allegro*. П'ятирічний ювілей держ. квартету ім. Більйома.—В. Коган. Музичне життя в Москві. Малий фейлетон. Остап Вишня. „Танцюємо“. Вірші. Цитович. Галичини. Потяг. Співи до н. Юрій Смолич. Діагностка.—П. Крижанівський. Школярі. Наука й техніка. Показник „К. і П.“ за 1926 рік. Фізкультура. Блок-нот.

Музика масам

(До Всеукраїнського дня музики).

Музика, як одна з галузей мистецтва, до останніх часів притягала до себе менше ніж слід було б уваги з боку політосвітніх установ і радянської суспільності.

Що правда, засновувались і ширились по Україні співочі заклади-хори, відновлювалось кобзарство у формі організації низки кобзарських капел, працювали квартали, улаштувались симфонічні концерти.

Та проте, коли придивимось до роботи цих організацій, то впаде з очі відсутність ясно визначеної досі цілевої установки музики, соціальної ролі того чи іншого концерту. Одною з причин такого становища являється брак у нас розробленої за марксистською методою історії української музики, відсутність критичних розвідок, де виявлена була б соціальна природа музичної спадщини і так само творчість сучасних композиторів.

В наслідок цього—програми різних концертів хорових, симфонічних і квартетів переобтяжено творами старих композиторів, до можна почути впливи ворожої нам ідеології: релігійні мотиви, містика в деяких творах народної пісні, або випадочні настрої в романах періоду занепаду буржуазної творчості. Це пояснюється до де-якої міри тим, що музична творчість резолюційних композиторів ще надто замала, далеко відстає від попиту широких мас трудящих на музичні речі і тому доводиться в широких розмірах використовувати стару музичну літературу.

Що за тим музика зараз ділиться немов на дві категорії, на два види: вищий і нижчий, на музику для широких мас трудящих—для розвинених осіб. Справді в різних осередках, як робітничі клуби, сельбуди виступають хори, кобзарі, балабаєчники і то гіршого гатунку, інколи квартали. Та ніколи майже в робітничих районах не влаштовується симфонічних концертів. Ця форма музики стоїть майже цілком по за робітництвом, бо відвідувати загальні концерти воно не в силі за віддаленістю їх від робітничих районів і за неприступністю цін. Правда не можна закривати очей і на той факт, що в цілому робітничі маси через свою загальну музичну неписьменність мало цікавилися вищими, складними формами музичної творчості, як симфонія або квартет.

Звідси вивідають й основні завдання в деп. музики, що його переводить Музичне Товариство імені Леонтовича 25 цього грудня. Окрім популяризації музичних закладів

Іван Цитович.

ГАЛИЧИНІ

Мовчать кичері, луки й яр,
Не зашумлять повітрям штреки:
Лиш наслухають в смерк смереки
Тугу засмучених флюяр.
Тугішає петля бояр,
Ріднішають світи далекі,—
І наслухають в смерк смереки
Тугу засмучених флюяр.
Хіба не встану. О, хіба
Не втну! Я дам тобі, курчулю,
Як відклядати в жир черев
Злість на гуцулика—раба:
Я в лоба утелюшу кулю
В мідяного твого—пся крив!

ПОТЯГ

Злився зі сталлю колес,—
По морю пшенишних плес!
Швиригаю в синю весень
Бризки пісень.

Хребти вигинають медам
Дроти телеграфні. Батум:
Дудніння бетонних дамб,
Стугін тумб.

Зелений хаос—по слідах!
Навскрізь синеспівом—д'ах!
Пройнятий (аж ниць полова)
Летить—спіза.

Гей стягом од вітру дим:
Туди на Рим, Бунареміт...
Ми—тільки ми—побідим—
Врешті решт!

про що відзначається в тезах. Методом Головопідосвіти ухвалених, вони полягають в гаслі: музика масам. Це значить, що організуючи десь музику, слід сконцентрувати увагу на втіленні цього гасла в життя. А гасло «музика масам» вимагає критичної за марксистською методою оцінки музичної спадщини, вироблення програмів концертів з річой позбавлених будь якого впливу ворожої нам ідеології. Так само не можна припускати й засмічення програму й різними халтурними і випадковими річками, хоча б і сучасних музик. Взагалі ж слід пам'ятати, що музичний твір не є щось позакласове, (такий погляд і досі поширений серед де-яких кол),—а витвір класовий, на якому відбиваються всі ознаки тієї чи іншої доби, ідеології тієї чи іншої класи.

Музика продукт соціальний. Організуюча ролі її надто велика, бо жодна галузь мистецтва не впливає безпосередньо з такою силою на психіку слухача як музика.

Отже музичне життя слід скерувати в такому напрямку, щоб воно служило виховним завданням радянської влади.

Г. К. Ай, спасіба! Ай, спасіба!

Малий фейлетон

Остап Вишня.

„ТАНЦЮЄМО“

Нічого більше нам, людям трудящим, не лишається робити, як тільки низенько вклонитися нашій державній опері...

Врозуміла вона, Державна наша опера, що тяжко трудящим людям увесь рік вікувати в праці та в турботах по відновленню нашого господарства й вирішила сама танцювати, а танцюючи й нас навчити різнорактерних «Па-де-де».....

З січня місяця, товариші дорогі, починається наше життя розвеселе...

І по абонементам і по-за абонементом почне Державна Опера нам показувати, як треба вільний свій час у «самий танок» перевести...

Із того не дуже, сказати б, величезного репертуара, що його оголошено в опері на другу половину сезону театрального—ми маємо для втіхи своєї аж цілих шість великих балетів:

Тут і
Йосип розпрекрасний і
Горбоконик і
Корсар і
Лебедине озеро і
Дон-Кихот і
Даремна пересторога....

Коли до цього додати, що і всяка опера (хоч іх і не так багато!) не без балету в середині—матимемо наше життя оперово-мистецьке в самих танцях!...

Весело нам буде у другій половині життя театрального!

Думаємо що до того часу, коли ми будемо пускати воду у Дніпрельстанові турбіни, що-найменше п'ятдесяті процентів трудячого населення прибуде до Дніпрових порогів в розвеселому кордебалеті...

Не кажу вже про «прихід до соціалізму». Не ввійдемо ми в царство соціалізму, а влетимо, виробляючи найкласичніші «па»...

І не забуваймо, що опера наша і в балеті своєму є могутній чинник для українізації робітничо-селянського суспільства, бо всі ті балети поставлено в дує найнауковішого українознавства і за останніми правилами українського правопису.

Велика культурна робота

«БОЛЬШАЯ СОВЕТСКАЯ ЭНЦИКЛОПЕДИЯ»

ТОМ ЧЕТВЕРТЫЙ. Атолли—Барщина. Мо сива. 1926.

Сорок тисяч тиражу для такої найфундаментальнішої і, здавалося б, не дуже широко-популярної речі, як велика енциклопедія—це великий тираж, це—тираж, якого не знали і про який не мріяли аналогічного обсягу видання старої Росії. І той факт, що перший том «Б. С. Е.» уже розійшовся, і що на черзі стоїть питання про друге видання, є найкращим показником, найкращою відповіддю на цілу низку дуже важливих запитань.

Перш за все, величезна наукова робота складання словника і в контакт з нею жадабний попит на наслідки тієї роботи свідчать про повноту і широкий масовий фронт культурно-творчої роботи, яка відбувається в ОРСР. Тільки нагальна й глибока життєва вимога—тільки буйний весняно-стихийний процес культурного зросту, класи-творця міг дати такий наслідок.

За зовнішнім типом, що до обсягу, масштабу докладності відомостей, багатства ілюстративного та мапографічного матеріалу велика радянська Енциклопедія стоїть найближче до типу енциклопедії Брокгауза та Ефрона.

Але навіть поверхового порівняльного перегляду досить, щоб збагнути всю величезну внутрішню різницю між старою й новою енциклопедією, різницю, що відбиває прірву між старим світом і нашим будівництвом. З словника Брокгауза (1 доп. ст. 91—92) ми довідуємось, наприклад: що були «Альфонси»—королі Арагонії, Альфонс I-й, Альфонс II і т. д., королі Астурії та Леона (I. II, III...), Кастилії та Леона від I-го до IX-го; королі Португалії, королі Неаполя і т. д. і т. д. Про кожного—докладно, на кому був жонатий, кого отруїв, хто його

скинув з престолу, і в який монастир пішов нарішті спасатись.

«Б. С. Е.» залишила тільки одного—ХН, що має стосунок до сучасності.

За те тут же є «Альфонсовы таблицы» (астрономічні) те єдине цінне, що зв'язане було з іменем одного з безлічі антикварних Альфонсів на протязі тисячоліття.

Менше, звичайно, уваги, ніж енциклопедія Брокгауза, одвела радянська енциклопедія і «Амессаві»—синові Іефера та Авигей, полководці царя Авесалома з біблії, «Андрееві»—архієпископові Кесарії Каналокійської з V століття, що тлумачив апокаліпсис і, навіть «Абенсерагам»—благородному мавританському роду в Гренаде VIII століття.

За те «Алтай» у «Б. С. Е.» займає 10 шпальт петиту й нонпарелі, з докладними найновішими даними в таблицях з прекрасними мапами. За те слово «Америка» дає 70 шпальт вичерпуючого матеріалу, що охоплює дані по 1926 рік, з 12 мапами, 10 таблицями малюнків, з діаграмами.

Так само—десятки шпальт займають такі слова, як «Азія», «Австралія», «Африка», «Аграрний вопрос», «Агрономическая помощь», «Алжарская республика», «Азербейджан», «Амур», «Альпы».

Не доводиться говорити про корінну різницю в усьому, що торкається суспільствознавства, революційних процесів, діячів революції і т. д. Ось один з безлічі прикладів.

Слово «Бакунін» у Брокгауза дає: «...дворянский род XVII столетия», далі—історія роду і найвидастніші представники його на протязі 300 років: «дьяки», підячі, придворні тайні совітники, губернатори, судо-дворянські публіцисти... а на принципі рівно дев'ять рядків:

Бакунін (Михаил Александрович) род. 1824 г. в Тверской губ., ум. 13 июля 1876 г. в Швейцарии; воспитанник артиллерийского училища, он выпущен не кончив курса, в прапорщики; в 1840 г. Б. оставил отечество и поехал сначала в Швейцарию, а потом во Францию в кружки революционеров-социалистов. Речью своею, произнесенною 29 ноября 1847 г. Бакунін закрил себе возврат в отечество.

Та й годі.

«Бакунін» у радянському словнику займає 11 шпальт з дуже гарним портретом на окремому аркуші, і містить детальну марксистську розвідку про життя, революційну роботу Бакуніна і її історичну роль.

Але найголовніша різниця між радянською енциклопедією і старими енциклопедіями—зокрема Брокгаузом—полягає в тім, що паша енциклопедія науково-витримана, як енциклопедія матеріалістичного світогляду.

Вона рішуче відкидає той бупім то «науковий об'єктивізм», а справді—безпардонну лемінку дворянсько-церковно-буржуазного еклектизму, що лічилася й лічиться ще ознакою бонтону науковості у науки, коли вона живе на послугах у буржуазії.

Порівняйте ви у словникові Брокгауза наприклад (та в значній мірі—і в кадетській «Большой Энциклопедии «Просвещения») точку зору, підхід і освітлення у таких словах, як «Електричество» і «Всееленские соборы», «Дарвин» і «Тертуллиан», «Тотемизм» и «Юанн Дамаскин» або «Василий Великий», «Бабеф» и «Скитетр».

Поруч з даремними намаганнями зберегти позахмарно високу «наукову об'єктивність», ви знаєте тут, у залежності від теми, автора замітки й редактора,—невимовну плутанину взаємосуперечних підходів і освітлень; круту й певну кашу з усіх демократично-буржуазних, сословно-дворянських і теологічних точок зору—від лібералізму до ультра-монархізму, від монізму до дуалізму, від натуралізму до грубо-попівського теїзму, від еволюціонізму до принципіальної візантійсько-церковної ортодоксії включно.

Юрий Смолич,

Діагностик

(Оповідання).

Мій друг Люшен—парубок гарний та експансивний. До того ж з кристально-чистою класовою самосвідомістю.

— Дайш Варшаву!—гукав він у 20 році. І він був правий.

Але, коли оце гукнув він на вулиці:—Дайш!—йому інкриміновано хуліганство. Бо був він неправий на цей раз. Має шасті, що через «беручи на увагу...» і т. і може він відбутися кару умовно.

Нехай нікого не дивує, що друг мій має таке неначе французьке прізвище:—Люшен з рівним успіхом може витворитися й з французького Lucien, і з нашого—Люшня.

Я зустрів його сьогодні.

— Як дійшов ти до життя такої?

І він повідав мені всю сумну свою історію. Звесь жахливий процес падіння в найвищих щаблів щоденної громадської чистоти в кола соціально небезпечного елементу, в патрі почварливого атакізму.

Мущу нагадати, що з 20 року Люшен так і не йдав Армії. Полюблилася йому військова справа. Мабуть у крові посив бацили мілітаризму. Бо й усі предки його мали яскраво виявлений потяг до воєнщини. Діда—крігача—пани за якусь провинку віддали в сал-

дати. Батько, відбувши рекрутчину, лишився в війську попадстроковим, не мав де подітися,—не було ні кола, ні двора. Так і вмер у сфрейторах.

Люшен пішов до Армії охочим—панів бити. Як побив, то й не схотів скинути шолома з зорею—полюблився.

Тільки нещодавно заманулося йому демобілізуватися—наскучила муштровка. А найбільше—потягло до науки, до преславног граніту, що його з таким алетитом гризе молодняк.

Демобілізувався Люшен у момент. Взяв свою торбинку, що правила йому за несесер, і вирушив у далеку життєву путь. А що путь ця за всіма даними мала бути довга й трудна, то й сів він перед тим спочити на ослончику серед запашних квітів найближчого бульвару. Треба було бодай схематично в'явити собі своє майбутнє.

Схотів Люшен учитися. Заманулося йому неодмінно здобути освіту і то—вищу. От тут то й виникла власне перша заковика, що з неї пішли потім усі нещастя й злощастя Люшеніві.

— Чого вчитися?—запитав себе Люшен, і зараз же відповів:—А я хіба знаю...

Бо й справді не знав. Всі науки були йому незнайомі. Ні разу ніколи не роздумував Люшен над тим, якого фаху хотів би він бути.

— Лікар? Інженір? Учитель? Актор?

— Хто його знає котра з цих професій крапша, і до котрої він має поклик. Добре, скажемо, зробітись бухгалтером. Але й начальником станції не зле. Або—прокурором хіба погано?

Отож, сидів Люшен на бульварчику, вбирив у себе пахощі квітів, та пошмогував улюблені корешки. Ні квіти, ні корешки не прояснили Люшеніві гадки й не навернули його на якесь вирішення...

І от, треба ж було набити таку звичку (ще в Армії привчився)—читати щоденно газети. А читав Люшен на совість—від заголовку аж до тиражу, нічого не обминаючи. Найбільше ж полюблив відділ «Науки і Техніки».

Перше, що кинулося Люшеніві в вічі, запитання ретельного репортера:

— Чи може наука вивчити й визначити духовні сили й здібності людини?

— Чи здатна наука сказати, чи буде з людини добрий лікар, інженір, учений?

— Чи може наука зарадити юнакові, яку має він обрати собі спеціальність?

— Чи не цього треба було Люшеніві?

Цей брехливий еклектизм—будів то «безсторонній», а справді,—як метода, суто буржуазний, давно вже рішуче відкинутий марксистською наукою, і його немає в радянському словнику.

Від дрібних елементарних понять і фактів до великих ґрунтовних монографій, розвідок і оглядів у нашій радянській енциклопедії витриманий єдиний, всеохоплюючий матеріалістичний світогляд, що його віхи йдуть через Дарвіна, Маркса та Енгельса й Леніна.

Нічого й згадувати, що всі найновіші досягнення науки, техніки, політики визволення трудящих з капіталістичного ярма знайшли свій відбиток у тих томах словника, що вийшли до цього часу, оскільки слова, що їх чіпають починаються на А й на Б. Є дані з посилками на досягнення 1926 року.

Вигляд словника значно більш легкий і популярний, ніж був у старих енциклопедіях. Очевидно редакція мала на увазі нові шари інтелектуального активу, що підіймаються з мас.

В чотирьох томах, що досі вийшли біля 3300 шпальт дрібного друку (петіт і нонпароль) охоплюють тільки літеру А та Б до слова «Барщина».

Судячи по цьому масштабові, треба гадати, що у 30 томів, як було обіцяно, енциклопедія не вкладається. Треба ж завважити, що багато місця відберуть такі літери, як «К», такі слова, як «Союз Советских Социалистических Республик», і т. д.

Але треба порадити редакції ні в якому разі масштабу й обсягу не поужувати, хоч би енциклопедія розгорнулася й на 50 або й більше томів.

Ця культурна робота є однією з великих і міцних цеглин нашого передового в світі соціалістичного будівництва; подібної до неї змістом та обсягом ніде в світі немає, і її значіння з цього боку не тільки є величезним для нас, але виходить далеко за межі осередко-союзних потреб.

МИК. Н—ЦЬКИЙ.

Аж уп'явся він у газету. Десять разів перечитав про «мізкові центри», про «психологічний ритм нервової системи», про «психотехніку» і т. і. Нічого з того не зрозумів. Але добре втямив, що є такий апарат—діагностикон прозивається, що виначає нахили та природно обдарованість людини.

Люпен прославив свою долю, тричі пропричав «ура» по військовому звичаю, і остаточно розсучились:

— І що то за велике пабе наука! До всього дійде!

Словом,—нічого було гаяти час. Треба було як-найшвидше скористатися з так вчасно винайденної машинки.

— Діагностикон!

Необачливий репортер не потурбувався подати адресу преславного професора. Але й Люпен був хлопець не дурний і хутко втямив що й до чого. Ясно, що ніде, ніде, як у відділі охорони здоров'я направлять його куди слід...

Починаючи з цього місяця, пастрій Люпен змінився, і даліше оповідання вів він мені похнюпівшись,—очевидно під свіжим ще вражінням своїх невдач.

— Я, звичайно, пішов до відділу охорони

Шляхи сходознавства на Україні

Перед 19 століттям, країни й народи Сходу притягують увагу відважних мандрівців, романтиків, що шукали натхнення в східній поезії, авантюристів, любителів екзотики та вчених, переважно лінгвістів. Століття дев'ятнадцяте—це століття відкриття і в париді орієнталістики. Труді Шампольона і Лепсіуса, Масперо та і. знайомлять нас із стародавнім Єгиптом; Лейбарт, де-Сарзек, де-Морган розкривають перед нами минуле країн асиро-вавилонської культури. Допитливий розум і око вченого зазирають і в інші країни. І в той час, коли вчені-орієнталісти подають світові відкриття в галузі античних культур, їхні сородичі-дипломати, купці, генерали й адмірали одривають хитроходами, підкуном і гарматними набоями браму в східні країни, просуваються туди й вигідно вміщуються там. «Відчинені двері»—їхне гасло й реальна справа. Цю справу обслуговують географи, економісти, почасти й мовознавці, допомагаючи практикам засвоїти мови упокорених народів.

З пошуків народжується пропозиція. З'являється нова література про Схід, що стає до послуг інтересам «цивілізаторів» «нецивілізованого Сходу». Пишуть, наприклад, «Trade and Administration of China (Morse)», книгу, що має стати за провідника в «сферах інтересів і в сферах впливу» в Хіні; з'являється—«The International Relations of the Chinese Empire», вельми поважна праця, що її (автор Morse), вміло подає читачеві англо-фільську історію протистояння європейців в Хіну. Француз Н. Cordier пише найґрунтовнішу працю: „Histoire des relations de la Chine avec les puissances occidentales“. В усьому винні китайці, французи-ж справедливі, а інші європейці хоч і не такі бездоганні, та й вони справедливі. Єсть подібна література й про Індію, то-що. Поруч із солідними трудами, зовсім їхніми аллюрами вченості, вискакують

в світ агітаційні памфлети, що вихваляють одних культуртрегерів та лають інших—конкурентів. (Millard, Hornbeck, Putnam Wheale і багато інш.). Але вся нева література про Схід має одне гасло, одну мету pour l'Europe en Asie,—за Європу в Азії. На практиці це означає: Азія для Європи.

Учені товариства, що працюють над питаннями сходознавства дали чимало цінних досліджень про морі, про літературу, про мистецтво, як напр. англійське Royal Asiatic Society. Працює також його філія на Сході. Збагачується орієнталістика й новими томами французької: Biblioteka Sin ca. Всякі досягнення та заслуги руських та численних українських орієнталістів в галузі вивчення Сходу. Німецькі вчені теж не заснуть задніх. В цій галузі панує ширий академізм. Учені дослідження самі по собі, а бомбардировка Нанкина, Кантона, «боксерські контрибуції», захоплення Кіао-Чао, конфесії на Багдадську залізницю, поневолення Індії, Єгипта, боротьба східних народів за свою незалежність теж «самі по собі». В роботах орієнталістів між життям минулого й сьогоденним днем—прірва.

На новий шлях стала молода Всеукраїнська Наукова Асоціація Сходознавців. Своїми скромними, але свіжими силами, поруч Все-союзної Асоціації Сходознавства, вона прагне заповнити в певній мірі цю прірву. Сходознавство—не тільки археологія, мовознавство, історія стародавнього, колишнього Сходу, але й економіка сьогоденного Сходу, чинне право східних народів, народжене революцією й еволюцією (приміром Персії й Туреччини), словом всі явища сучасного життя сучасного нам Сходу. Сходознавство включає також політику на Сході що має свою закономірність, що відбиває економічну боротьбу імперіалістичного Заходу з колоніальним та півколоніальним Сходом. Українських сходознавців приваблює живий Схід, Схід мі-

О, як погорливо поглядав він на всіх перехожих, коли підкидав на переставку трамваю.

— Нещасні, жалюгідні люди! Ціле життя товчуться вони нещасними ятошниками, просиджують штани в писарчуках, або хиріють в трамвайних контролерах! Не знають того, що в головах у них є центри.

О! хитра натура добре заховала ті центри під твердий череп. Але прикласти до цього нещасного черепа штепселя—стакую мізерну штучку—і не будеш ти вже ні писарчуком, ні контролером. Бо може ти геніальний артист, будівничий чи полководець, сам того не відаючи. О! Люпен не погребує жодною професією,—аби знати до чого він геніальний.

Цілком зрозуміло, що настрій в Люпена в ту мить був підвищений. Ніколи не відчував він ще такого піднесення, радості буття. Ні—брешу. Ще раз було, як ішов він під Варшаву й Перекоп панів луштити.

І от,—чи не завжди так буває?—як радіє чоловік, як усі йому милі, все йому люб'язне—на тобі якусь неприємність.

— Місце у трамваї не вистарчило. Повним повним. На радішах Люпен гречним і запобігливим став—усіх перепустив, перед усіма відступився, а сам останнім замірився сісти. А тут кондуктор:

— Нет местов.

ліонів пролетарів, що захищають своє право на людське існування. Нам близький новий Схід, той Схід, що прокинувся до нового життя, до боротьби. В розвитку матеріальної культури Схід відстав од Заходу. «Наздогнати Захід» — ось гасло цього Сходу. І ми — здебільшого західники народженням і культурою — радіємо з досягнень Сходу. Наші гарячі симпатії до східних народів мають за своє джерело не сентиментальний «східний» альтруїзм, а яскраво усвідомлений інтерес всієї людськості, що до неї ми належимо: не в експлуатації трудящих має Сходу паразитичними елементами Заходу лежить майбутнє людськості, а в організованому співробітництві всіх, хто на нашій планеті живе й прагне.

Тим часом то була б помилка — уважати, що вивчаючи сучасний Схід, ми одкидаємо вивчення стародавнього Сходу. Сходознавці повинні віддавати колишньому Сходові чимало уваги. Для наших істориків-орієнталістів, для наших археологів, для наших лінгвістів не втратила ваги їхня основна мета: добувати із підземних архівів Сходу, зі всіх пам'яток східної культури, живих і неживих, цінні знання про розвиток цієї культури, простежити її на всіх її історичних етапах. Але вивчення Сходу для нас не самоціль, а засіб. По-перше, уявивши собі історичний процес розвитку, той або іншої країни Сходу, ми як найкраще усвідомимо особливості її сучасної культури. По-друге, — в явищах минулого життя країн Сходу ми можемо знайти матеріал для теоретичних узагальнень в галузі соціальних наук; на цих явищах ми можемо перевірити правильність економічних теорій, вже перевірених на епохах близьких нам. Вивчення старого треба підпорядковувати потребам нового, вчорашнє слугує сьогоднішньому. Саме от так ми ставимся до археології, філології, історії Сходу та інші.

Це програм, що з ним молоді українські сходознавці стають перед суспільством і перед вченим світом. Під суспільством ми ро-

зуміємо не вибраний вершечок, що позичає культурні високості; для нас суспільство це — весь трудящий люд, маси робітників і селян. До них наш голос хоч і не відразу, але все ж таки мусить дійти. Сходознавство не належить вибраним, воно не ласощі гурманам культури, не забавка туристам; Схід, робочий люд Сходу повинен бути відомий трудящим Заходу, й насамперед пролетаріатові та селянству нашої країни, бо вони покликані силою річей, своїм становищем, об'єднати Схід із Заходом. Полегшити це ознайомлення, всебічно йому сприяти — ось наше перше завдання: популяризація сходознавства має стати на чільне місце в роботі українських сходознавців. Треба й надалі випоряджати по-

пулярні лекції по робітничих клубах (краще в чарівних ліхтарях). Згодом треба перенести лекції в Сельбути, добрати на це відповідний кадр лекторів. Виготовити діапозитиви для популярних лекцій є невідкладна потреба дня. Життя східних народів має проходити перед робітничо-селянською аудиторією на яскравому екрані, самі бо слова лекторів не можуть в достатній мірі те життя змалювати. Сходознавство на Україні прямує новим шляхом. Наші сходознавці — піонери. Їхні досягнення великою мірою залежать од того, наскільки їхню роботу підтримує суспільство.

Проф. А. ГЛАДСТЕРН.

Художня проза

По журналах „Червоний Шлях“ та „Життя й Революція“ за 1926 рік.

(Огляд).

Художній матеріал цих журналів звичайно можна було б доповнити продукцією з інших журналів. Проте вона нічого значного не додасть до цих двох основних журналів. Росподіляючи на тематичні групи матеріал точніше виявимо, чим саме цікавився художній відділ обох журналів протягом останнього року і що саме цікавило письменників. Загально враження таке, що творча увага стає, порівнюючи до минулих років, все тверезіша, більш реалістична, заглиблюється в малювання сучасності та недавнього минулого Радянської України. З 50 творів різного жанру маємо 3 (6%), що являють собою останні епізоди зразки символістичного стилю. Відзначимо їх.

М. Могиланський. Вбивство. (Ч. III 26 р. 1 ч. 53—55 ст.). Тему висловлює сам автор: «Я вбив. Вбив у серці своїм друга, трупова струта отруїла моє серце». Про його антирадянський підхід у свій час відзначила преса.

Ол. Громів. Мій синій сон. (Ч. III 4 ч. 40—43 ст.). Автор називає свій сон роман-тикою. «Коли буйно ясніє місто вогнями карнавальними, я згадую далеку синю Легенду».

В. Воруський. Легенда. (Ч. III 10 ч. 20—22 ст.). Її досить характеризує цитата: «образ матери світої Марії, що сина віддала на муки, стоятиме переді мною».

Являють ці символістичні твори шаочний продукт інтелігентської індивідуалістичної творчості і не складають великої ваги навіть в індивідуальній продукції кожного з трьох авторів.

З останніх 47 реалістичних творів — 1 (Хто?—О: Досвітнього) є екзотичний своїм американським побутом, а 4 описують життя різних куточків етнографічної України.

Найбільше творів на революційно-історичні теми, а саме 18 (36%) з недавнього українського минулого. До того ж ця тематична група вміщує найпростіші твори. На теми

Година пізня. Ось-ось установи позачиняться, а з ними й прийом у лікарні припиняться. А діло горить...

Люшен нахалом на приступку й за поручні вчепився.

— Гражданін, сойдіте.

— От напасть!

Він кондукторові і так і сяк. А той ані з місця — на своєму стоїть:

— Будьте сознательні.

— То-б-то — вшивайтесь з приступки.

Слово за слово — Люшен кондукторові. Кондуктор Люшенові. Трамвай стоїть. Пу-білка — гвалт!

Закінчилася справа міліціонером.

Ну ясно, — трамвай рушив. Люшенові обізно. Міліціонер липно, як муха. Товпа зібралася — глузують. Люшен в амбіцію — міліціонерів матюк. Той його за руку. Люшен сіпнувся. Міліціонер у свистик:

— Хуліганство!

Пішли в район.

А що дуже Люшенові допекло, то дороге він всю міліціонеру відно пом'янув ще й солдатським словом, — і в Перекоп, і в бога, і в райміліцію. Словом — всіма річовими доказами хуліганства.

Друга дія відбувалася вже в міліції. Люшен сидів і похнюпившись чекав на розмову з райдоглядцем. Ображений міліціо-

нер докладно викладав подробиці правопорушення з наявною ілюстрацією річових доказів. Не стерпів Люшен. Спалахнув, розгнівався, узяв собі слово:

— Товаришу начальник, хоч ви після цього й не начальник мені й не товариш. Тут, можна сказати я на волосок від своєї долі. Може щастя мені ось-ось розквітне. А ви — хуліганство! Мені діягоскоп треба, а ви мені — местов нет! Я всією душею, можна сказати — усіма центрами до науки. і по науковому, щоб на всі 100 процентів. Щоб і собі найкраще, і державі найбільшу користь. А ви мене в мішок?

Набрідло начальникові. Цілі ж дні тільки те й робить, що отаке-о слухає. Та й по чину не помагається вуха розвічувати. Тому й поставив питання рубя:

— Ваші документи, громадянине?

— Будь ласка.

І найперше — наряд з Відділу охорони здо-

ровля: психіатричний лікарні прийняти негайно громад. Люшену.

Поглядив начальник бороду, очі скосив, злишку на Люшена зиркнув. Бровами повів — діжурному підморгнув. А Люшенові ввічливо так:

— Пройдіть у суміжну кімнату. Зайдіть п'ять хвилиночок. Пустяк діло виходить. Зараз усе й виясниться.

А сам до телефону. Та шепотом — а на лиці міміка — в Собурову дачу:

— Перейняли... божевільного...

І щоб ви думали? Минуло 10 хвилин. До Люшена в суміжну кімнату входять четверо. Крем'язні герали.

А візник біля під'їзду.

— Куди?

— Та що там, браток, — поїдемо.

— В психіатричну, як звалили — це вже начальник міліції.

Не второпав одразу Люшен. Та щось його наче штовхнуло. Кинувся од них. Хотів втікача. На гвалт закричав...

Та четверо хутко скрутили. На те і при-ставлені.

Потрапив таки Люшен у психіатричну на іспитання.

Плакав, доводив, посвідчував... Обурювався, злостився, гримав — ну чисто «буйно-помешаний»...

— Психіатрія? Психотехніка?

— Чи не один чорт, особливо як на міліцію?

Звичайно, Люшен хлопець цікавий і до всього допитливий. Про центри й нахили свої хоча й не довідався, за те марно часу не потратив — мав змогу добре зазнайти-тися з побутом жовтого дому, доки з лікарні догадалися звіритись у Відділі охорони здоров'я про Люшена.

сучасного селянського побуту вміщено 10 (20%) і міського 14 (28%) творів. Подаємо таблицю, де зведено до купи ці відомості і показано розподіл основних тематичних груп поміж обома часописами.

Тематичні групи	Разом творів	Ч. Ш.	Ш.
I. Безфабульні поеції в прозі	3	3	—
II. Закордо-ні теми	5	1	4
III. Революційно-історичні теми	18	10	8
IV. Селянський побут	10	2	8
V. Міський побут	14	4	10
Усіх разом	50	20	30

Ми нависне взяли таке широке поділення і до того на шпигні групи бо за цим розподілом значно зручніше буде користуватися з ознак, розглядаючи поодинокі твори в межах групи. Взагалі відразу спадає на очі, що тверді соціальної «установки» в жодному з 50 творів ми не можемо помітити. Наша література стоїть на широкій радянській платформі. Юрба героїв, змальована у творах, становить іменно барвисте скучення селян чи селянських інтелігентів, трохи приперчене партійними тов-ми з невірних комосередків, а також новиразним міськими постатями. Наша «статистика» potwierджує той неймовірний факт, що на згадані сторінки протягом 9-го року революції не завітав жоден твір, що малював би робітництво, і індустріальний пролетаріат та його антипода немана.

Отже українська література все ще стоїть перед лицем неосвіщеного пролетаріату.

Де-які фабричні мотиви проглядають у згаданому вже «Хто» О. Досвітнього, уривкові з соціального роману (Ч. Ш. 26 р. 3 ч. 9—20 ст.). «Я виражував, що наш фабрикант на одному імені повинен був заробити тисячі відсотків» але і сам герой, що від його ім'я провадиться розмова не вважає себе за справжнього пролетаря: «може це скитливін смішне для дійсного пролетаря, бо-ж я не маю сталого робочого фаху;—біда кістка, інтелігент». Діється в Америці.

В невеличкій колекції оповідань, що торкаються життя інших країв знаходимо де-які про Західну Україну.

Марко Черемшина. Верховина. (Ж. Р. 5 ч. 16—31 ст.). В етнографічному драматизованому оповіданні виявлено соціальну диференціацію гуцульського села і змальовано лжі одверто-злочинні форми визиску селян рідною буржуазією.

Андрій Чайківський. «Краща смерть, як неволя». (Ж. Р. 11 ч. 21—35 ст.). Степана Шкробенька, гуцула передав жандар у кримінальські канцелярії. Це оповідання, як і попередні, яскраво виявляє соціальний тип західно-українського селянина. На підставі описів селянської вдачі, вміщених тут, складається враження, піби визискувані селяне надто вже темні й пасивні. Революційних настроїв у їхньому оточенні не помітно.

В самісний вид громадянської війни переводить увагу своєю повістю «Гори Занубанські» Юхим Литовченко. В повісті чимало етнографізму, вона селянська. На жаль її засмічено старолаштарськими стилістичними ефектами, подібними до того, що «дивним крилом примирення вгортає стомлені душі, що вже почали лхкарбувати од гора і злості»... (Ж. Р. 10 ч. 37 ст.).

Описи революційних днів і подій до-революційних мають у нас досі мемуарний характер, а твори присвячені їм становлять своїм художнім виглядом лише півфабрикати до майбутнього остаточного оброблення. Всі вони—це теми до романа, повісті, уривчасті, нескінчені.

М. Чернявський. «Близнавиці». (Ч. Ш.

7-8 ч. 17—64 ст.). Фрітменти повісті. Він дав уривчасті, але різноманітні історичні малюнки очима інтелігента-спостерігача, між іншим ексекую селянства і серед неї замах на віде-губернатора, а перед тим погромлення князівського маєтку.

Н. Романович-Ткаченко змальовує підготовку до 5-го року працю «Із зеленого шиття моєї товаришки», шкільні спомини революціонерки за 900 роки. Наш подільський гурток був одною ланкою з того довгожелезного ланцюга, що звався «Незалежна організація середньшкільників».

Підготовку до 17-го року запальну роботу в армії виявляє Я. Качура в авантюрній подекуди повісті «Шанці». (Ч. Ш. 1 ч. 9—49 ст.). Його пахил до авантюристичності падає повісті чогось неймовірного. Картина повстання в армії стихійно і невчасно виниклого, де на чолі його стають герої. Легка любовна інтрига. Характери недорозроблені.

Трохи ранішу добу згадує О. Чабан в оповіданні «Коли зацвіли сади» (Ч. Ш. 11-12 ч. 42—60 ст.). Життя інтелігента—революціонера. Київ. Масовки за Дніпром. 1914 рік. Надто плутану історію інтелігентських блукань і хитань поміж нацією та революцією по різному переказують Дмитро Тась (Полонені шуми), О. Мізерницький, «Гануся».

Прокрасну, вже документальну ілюстрацію не спостерігача, сивучасника самих національних непорозумінь бачимо в споминах В. Сосори «З минулого». (Ч. Ш. 10 ч. 146—186 ст.). Ці спомини безумовно можна розглядати, як художній твір і вони більш захоплюють читача, як недоладні вигадки на ревісторичну тему в чимало яких інших авторів.

А. Любченко ширше вже просто «Оповідання про втечу», про те, як утік з польського полону більшовик.

Є три оповідання, де за героїв виступають військові люди. В автора книжки «Мамутові бивні» Юрія Лвовського брешуть війсьничий патос. Його «Рейд» (Ж. Р. 2-3 ч. 30—ст.). нагадує початком: «Кінь затримався на кручі тільки мить»,—Тараса Бульбу.

Б. Антонович-Давидович надрукував уривки з роману «Січ-мати» (Ж. Р. № 4), де прозоро і виразно подав читачеві типи жовтобланистого війська на чолі з зухвалим юнаком—«отаманом коша».

Сумнівне враження робить «протиставлення» погромних настроїв ультра-шовініста «отамана» будім то більш «порядному» петлюрівському військовому центрові.

В наведених вище прикладах селянська стихія весь час проривалася, але свідомий підхід до теми активної селянської участі в революції зустрінемо лише в трьох творах Ле. Чередниченкової і Чашлі.

Процес радянзації середніх верств села зачіпає Іван Ле, у повісті «Юхим Кудря» (Ч. Ш. № 3). Повість уривчасто поділена на епізоди. В останньому каятті бандитів, вилікування хорої на сифіліс зараженої від офіцера дівчини і взагалі ліквідація сумного минулого.

Цілу епопею нового села змалювала у романі «За плугом», В. Чередниченко. Він має три розділи (Ч. Ш. № 4, 5—6, 10) і захоплює час війни і революції, геть до наших будівничих днів. Роман писано в натуралістичному, трохи модернізованому стилі. В ньому багато вже чисто побутових моментів. (Систематичне виявлення нового побуту в III-му розділі). Всі численні постаті героїв більш менш схематизовано і романтизовано. Динаміка побуту, і селянського особливо, по-

лягає зараз у боротьбі за гегемонію старих форм із новими, ще не усталеними. А в тім не знаходимо ще оповідань, щоб розроблювали таку тему одверто і з певним художнім успіхом.

Більш менш підходить до виявлення боротьби двох побутів оповідання Володимира Штангея «Батрачка» (Ж. Р. № 1) і Яків Качура в пачерку «Похорон» (Ж. Р. № 9).

Михайло Івченко в яскравому оповіданні «Порваною дорогою» (Ж. Р. №№ 2—3) протиставив надзвичайно виразну постать старої селянки—Вівді, її дочці—Галі, декларованій інтелігентці, спляючись разом на побутових рисах їхнього життя й оточення.

Григорій Косинка в «Цирюлі» малює інтелігента на селі, мандрівника-вчителя, що примушений в часи неврожаю за браком коштів мимоволі відтисся до дрібного шахрайства, удаючи з себе землеміра.

Л. Рогальський. Амбрум Різник. (Ч. Ш. № 7—8). Амбрум любить з «мужиком» побалакати. Він бачить, як «мужик» на очах йому росте. Амбрум песподівано сам для себе (він же каліка на костурі) зарівав озброєного бандита, що мав його ограбувати і пізнався, хто на селі комуніст.

Нарис Кліма Поліщука «Людина й собака». (Ж. Р. № 11) по інтелігентському психологічний. Трагедія сифілітика, що повісився, коли випадково загинув його єдиний друг, пес, надто надуманий, нереальний, не цікавий для широких кол читачів.

Рівняючи тематику селянських оповідань до недавнього їхнього минулого, констатуємо відхід від теми про бандитизм на селі і спостерігаємо ухил в бік виявлення побуту.

Оповідання з міського життя, становлять різноманітну навіть розкидану картину.

Лірично оспівує «Місто» Борис Тенета (Ж. Р. № 1), закінчуючи спів прозаїчним, але переможним висновком: «Ми таки робимо місто своїм... Воно вже слухняно йде за заводами». На жаль, наведена згадка про заводи в цілком самотній в усій групі міських оповідань.

Найбільшу увагу відано в міській групі люмпенпролетарському побуту.

Гордій Брасюк. Безпритульні. (Ж. Р. № 6). Побут безпритульних і його організація в дитомі. Боротьба старих звичок і злочинних традицій у дитячому колективі з новими організаційними впливами. Побут подано динамічно.

Микола Мінюк. Стагін. (Ч. Ш. № 9). З Київських оповідань. Побут старця, з психологічними сентенціями. Оповідання якесь хворобливе, для ширших кол читачів не цікаве.

Арнадій Любченко. Via dolorosa. (Ж. Р. № 9). Дівчина з виразом пречистим, лагідним перетворюється на проститутку. Ефект несподіваної зустрічі: колишня тендітна панянка і тепер...

Суто інтелігентську вдачу виявляють наведені нижче три оповідання. Багато уваги в них звернено на жіноче питання.

П. Костенко. Вузли. (Ч. Ш. № 9). З дз-чатами—цими піби-то шокритками, піби то жінками—що буде. Надзвичайно плутана психологічна історія з дрібно-інтелігентського побуту.

Сергій Жигалко. Коло (Ж. Р. № 8). Канцелярія, як побутове тло для героїв Волохова Марка. Лірично, з рефреном: «Жінка—око запорошене, дурить. Героїня Ліла, що зраджує і яку побито, бо ж бачте «Моя сердечна Ліла. Я мусив це зробити»... Міщанський романтизм навіть в інтелігентському оточенні зараз є смішний.

Олександр Копиленко у своїй «Зустрічі» (Ж. Р. переміщує канцелярський побут з революційними, дові 5-го року споминами).

Реально змальована постать легендарного старого партійця, заслани Кучерявого. Вразлива манієристика, як усі жінки в Копиленка, виглядає шаржовано.

О. Слісаренко поєднує досить штучно сучасний побут з побутом диких сарматів, використовуючи сон. Професор Борчені і асистент Демченко, він же Бісарт—невільник у сні. Демченко-Бісарт, маючи змогу безпосередньо порівняти радянський побут з передісторичним, віддає рішучу перевагу першому і вирішає відмовитись власної хохляцької неохайності. «До речі, професоре, де можна придбати... пристойний одяг».

Згадане оповідання має назвишко «Князь Бардила» (Ч. Ш. № 4). Дмитро Борзяк у «Букоті прозілок» (Ж. Р.) цікаво та безпретензійно описав перетворення інтелігентика

північшеанця на корисного державі службовця.

Професійно підійшла до теми Марія Галич у нарисі «Друкарка» (Ж. Р. № 7).

Вона докладно виявила радянський тип друкарки в її службовому та хатньому оточенні. Шкода, як що її скромний приклад дає систематичний і докладний обрис певного професійного типу, не матиме продовження.

Отже загальний висновок про художню літературу цих двох журналів: література відбиває життя і настрої селянства та інтелігенції. Немає творів, де відображувався б побут робітничий. Звичайно, технічна обробка творів згаданих письменників не однакова. Тут можна спостерігати і добрих, закінчених майстрів слова, і сирій матеріал. Та ми не торкаємось цього, бо нашим завданням було лише виявити тематку й соціальні ознаки художньої літератури за цей рік на підставі двох основних журналів.

М. ДОЛЕНГО.

Чергові завдання художньої роботи на Україні

(На пленумі Укркому Союзу робітників мистецтва).

ТЕАТРАЛЬНА СПРАВА.

На сьогоднішній день театральна справа на Україні виявляється так: ми маємо всього 56 театральних підприємств,—34 руських, 16 українських, 6 єврейських, з них 16 державних, 35 колективних, 5 приватних. Але це зростання театрів не можна ніяк визнати за явище здорове. Коли державні театри знайшли вже під собою твердий і сприятливий ґрунт, даючи глядачеві з мистецького боку художній і з ідеологічного витриманий репертуар, то навпаки колективні і приватні театральні трупи ще надто далекі від цього. Бувши здебільшого пересувними театрами і не мавши певної художньої лінії, розраховані на випадкового глядача, вони дають п'єси низької та іноді досить сумнівної художньої вартості.

Відділ мистецтва Головополітосвіти, як виявилось з доповіді т. Христового, переважно цікавився досі державними театрами, звертаючи мало уваги на художнє керівництво роботою недержавних театрів.

З боку місцевих культосвітніх установ не було також належного художнього керівництва їхньою роботою.

Загальною хвилю всіх театрів на Україні є те, що їхні художні виробничі програми здебільшого не відповідають культосвітнім потребам нового робітничого глядача. Це відбивається не тільки на художньому боці, але на матеріальному й театрів.

Рядом з цим в театральній справі спостерігається ще такі хибні, а саме приналежність більшості театральних будинків відділам місцевого господарства, а це не давало й не дає можливості регулювати в будь-якій мірі роботу театрів. Ще досі організація театрального ринку йде безпланово. Податки і збори з театрів надто великі і лягають великим тягарем на театральний бюджет. Театральні підприємства при оплаті комунальних послуг привірюються до комерційних підприємств, а не до культурно-освітніх.

Театральні будинки за час революції зруйнувались і іноді майже не придатні для театральних вистав. Це примушує дуже серйозно пригадуватись над дальнім станом театральних підприємств і вжити самих рішучих заходів до їх відбудови. Нарешті в театрах немає досвідчених керівників художньої справи і досвідчених адміністраторів.

Найближчими завданнями в галузі театральної справи на Україні на думку відділу мистецтва є поліпшити художній бік вистав в українських театрах і подбати про збільшення сітки, маючи на увазі зріст культурних потреб робітництва. Однак, воно повинно йти не тільки шляхом зросту загально-державних театрів, але головним чином театрів місцевого значіння. Наркомосвіта вважає в найближчому часі, що слід збільшити субсидії і дотації театрам з боку місцевого і загально-державного бюджетів. Збільшуючи сітку, слід організувати театр революційної сатири, польський національний театр і сітку українських державних цирків.

Єдиним правильним організаційним шляхом розвитку театральної справи на Україні є об'єднання в одному керівничому органі центрального або місцевого значіння управління всіми театрами. В першу чергу таке об'єднання повинно організуватись в великих українських містах в Харкові, Києві, Одесі, Дніпропетровську і Донбасі, при чому при Наркомосвіті слід організувати центральний плановий орган.

Пленум робітників мистецтва зазначив, що нормальний розвиток театральної справи гальмується нині недостатньо твердою театральною політикою і браком єдиного органу управління всіми театральними підприємствами. Відділ мистецтва досі керував лише роботою театрів, що були в безпосередньому його віданні, залишаючи зовсім осторонь керівництво театральними підприємствами приватними, громадськими і колективними. Політосвітою не вжито нині ніяких заходів до організації естради і до утворення нового радянського естрадного репертуару.

Зазначуючи значне поліпшення художнього керівництва державними театрами, пленум все-ж таки підкреслив недостатнє адміністративне керівництво ними з боку Головополітосвіти.

Пленум визнав за недоречно збільшувати в найближчому часі сітку загально-державних театрів, а вважає за краще звернути увагу на поширення театральної сітки місцевого значіння в окружних центрах.

Пленум погодився з думкою відділу мистецтва що до організації управління виділювати підприємствами на місцях, визнаючи його єдиним способом оздоровлення адміністративно-господарського керівництва театрами.

Визнано за потрібне подбати про організацію театрів в робітничих промислових районах, а також низки пересувних театрів для села і спеціального театру естради.

КІНО.

Як виявилось з доповіді члена правління ВУФКУ т. Нечеса, ВУФКУ на протязі трьох останніх років має значні досягнення не тільки що до поширення розмірів свого виробництва, але й що до поліпшення якості кіно-фільм і значного зміцнення фінансової бази кіно-театрів.

Порівнюючи з 24 роком, загальне число кіно-театрів на Україні збільшилось на 380 %, зокрема значно виросло число кіно-установок на селі. Число державних кіно-театрів на 1-е жовтня 26 року досягає 50, при чому основний капітал кіно-театрів ВУФКУ збільшився на 358 % і досяг 3.801 тисяча карб.

На протязі минулого року правління ВУФКУ поліпшило постачання кіно-фільмами робітничих клубів та Червоної армії.

Монопольний прокат дав можливість ВУФКУ поширити значно виробничу базу, збільшивши виробництво за останній рік в 7½ раз, в порівнянні з 1924 р.

Найближчі завдання ВУФКУ є—поширити сітку кіно-театрів комерційних і культурно-освітніх, збільшити виробничу базу через побудування в Києві кіно-фабрики, механічного заводу і лабораторії, а також забезпечити вихід продукції української кіноматографії на союзний і закордонний ринок.

Пленум зазначив, що монополія прокату кіно-фільм на Україні себе зовсім виправдала, утворивши міцну економічну базу для нормального розвитку кіноматографії на Україні.

Пленум доручив також ВУФКУ врегулювати постачання кіно-фільмами робітничих клубів і червоних кутків і далі поширювати сітку кіно-театрів на селі.

Одночасно пленум звертає увагу ВУФКУ на потребу відкрити у великих центрах України склади фотографічних апаратів, матеріалів і т. інш.

Зазначивши ненормальні взаємовідносини ВУФКУ з місцевими організаціями робітників мистецтва та систематичне порушення генеральної угоди, пленум доручив йому можливо скоріше усунути всі непорозуміння.

Пленум визнав, що ВУФКУ досі не шукало зв'язку з радянською суспільністю, зокрема з радянськими літературними художніми організаціями.

Пленум доручив правлінню ВУФКУ погодити з ними більш тісніші зв'язки, притягаючи їх до роботи, що на думку пленуму поліпшить якість кіносценаріїв, а тим самим і фільм.

В. К.

Американська метода

Початок нового

Доволі було т. Новицькому підняти в пресі питання про методу цілих слів, як зо всіх кутків України полетіли до редакції дописи зі сміливими засудженнями цієї методи. І після того, як 1) ця метода була ухвалена Наукометодисомом, 2) коли питання про цю методу дискутувалось в свій час на сторінках тижневого додатку «Народного вчителя», 3) після того, як улаштовані були курси для передпідготовки вчителів, де останні були цілком ознайомлені з цією методою; з'їзди, конференції, де також гаряче обговорювалось питання про методу цілих слів, одноголосно ухвалювали ввести її і ввели в школи 1-го континенту. І після цього всього знову дискусія. В чім тут причина? Очевидно, вчительство, не дивлячись на широку кампанію за методу цілих слів, не зрозуміло її. Але ж цього не може бути, бо вчителі, навіть середньої здібності, повинні були й певно зрозуміли завдання цієї методи.

Автор статті «Метода цілих слів» т. Седжін (К і П № 48) перераховує цілий ряд «не бажаних» причин, що до користування цією методою в сільських школах і, засуджуючи звуковий метод, практичного за методою цілих слів теж нічого не дає, а тільки зазначає, що за цією методою 8-мілітня сільська дитина може переконатися й зрозуміти, що грамота й життя це одне й теж і що за цією лише методою дитина читає свідомо. Де ж та свідомість, коли вивчаючи слово «Хата», доводиться битись над ним 3—4 дні і дитина не прочитає його, доки над ним не буде намальовано саму хату. Таким чином, дитина механічно заучує слово «хата» (як і другі слова), але ж в пам'яті її не лишається самого уявлення про склад цього слова. На допомогу приходить аналіза слова, щоб то розклад його на склади й навіть окремі літери, що доводить до «бекання» й «мекання», якого так побоюється тов. Топольський (К і П № 48) хоча і сам т. Топольський радить ним користуватись. Тому я вважаю, що вивчати на протязі 3-х місяців малу кількість слів, механізувати дитину, робити з неї папугу, що сидить за спиною старої бабусі, навчилася від неї за її довгий вік кричати «попка дурак», теж зовсім не доцільно.

Отже щоб не зробитись учителеві «бабусею» й не зробити цю маленьку, не розвинену зовсім сільську дитину (бо міської дитини не можна рівняти до сільської) «папугою», йому доводиться шукати інших засобів, інших комбінацій, не видаючи й методи цілих слів і не забуваючи «застарілої дами» звукову методу. Даремно т. Топольський гадає, що сільський учитель знає тільки ту методу, якою його вчили й не має ніяких уявлень про нові течії в школі. Він їх дуже багато знає і в них заблудився, але шукає найкращого виходу, в чім йому треба допомогти. Ми, учителі, повинні виховувати свідомих громадян Радянської Республіки, а виховуючи, слід поставитись обережно, що й робить сільський учитель. Він чекає допомоги. Ця дискусія повинна поставити вчителя в його роботі на твердий ґрунт; я вважаю, що це буде початком чогось нового, кращого.

Учитель В. БАККАЛІНСЬКИЙ.

Практичне переведення методи цілих слів

В сучасній радянській школі одним з найактуальніших питань, є питання про методи навчання грамоти. Зараз маємо дві методи, які змагаються на перше місце, це звукова метода і — цілих слів. Ці дві методи кзаво обговорюються в літературі і викликали дискусію на сторінках навіть не педагогічного додатку К і П. Як видно це питання цікавить не тільки педагогів, але й широкі кола громадянства.

В своїй короткій замітці, я постараюсь передати той процес навчання грамоти по методі цілих слів, який переводиться мною, от уже другий рік, в Чернівецькій школі Красилівського району на Шепетівщині.

Не торкаючись тут загальних тверджень про цю методу, я лише накреслю головні моменти, взяті було мною в основу при навчанні грамоти по цій методі.

Перший момент, це підготовчі вправи до читання, які полягають в розвитку мови і аналізі мови на речення та слова; для цього використовуються бесіди з дітьми та оповідання дітей з власного життя. Цей підготовчий період триває ніяк не більше тижня, після чого переходим до перших слів.

Переводячи одну з комплексових тем (хоч би «Біло хати») діти знайомляться з першими словами. Слова на початку навчання беруться знайомі дітям; двоохскладові, легкі по своєму накресленню. Прочитавши слово, написане на класній дошці і познайомившись з його вимовою, фонемою, діти зараз же записували його в своїх зошитах, запотворюючи його графему. Взагалі треба сказати, що фонема і графема слова тісно повинні бути зв'язані між собою під час всього початкового навчання. Малюнки і підписування під ними вивчуваних слів теж сприяло до засвоєння їх дітьми. Далі слова, що вивчалися, виписувались на великих таблицях, які розвішувались в класі, і діти, мавши їх завжди перед собою, ще більш засвоювали їх і через де-який час читали їх без помилок. Наступний матеріал ув'язувався з попереднім і таким чином вивчалися нові слова: ув'язка провадилася таким чином: береться одно або два знайомих слова, напр. «Коло хати» і до них приєднуємо нове слово «котик», маємо нове речення, читаючи й пишучи його діти повторюють старі слова і вивчають нові.

Одночасно з навчанням слів робиться аналіза слів; але не аналіза на склади і звуки, де все таки звукова метода «виглядає з підлоги», а аналіза двох співзвучних слів. Звертаючи увагу дітей на фонему і графему цих двох співзвучних слів, діти самі підходять до звуко-літерного аналізу і знайомляться зі звуком-літерою не окремо, а в природному сполученні з іншими літерами-звуками.

Роль букваря при навчанні шкільних таблиць з словами, стає другорядною. Він стає допоміжною книжкою в навчанні грамоти по методі цілих слів. Вивчаючи які небудь слова, котрі маються в букварі, діти при вивченні їх, відшукують їх в букварі. Це робиться так: керовник вимовляючи яке не-

будь слово (звичайно знайоме дітям) каже знайдіть таке ж слово в букварі, і знайшовши його голосно теж вимовляють. А вже згодом діти, набувши певних навиків в читанні користуються букварем, як читанкою.

На протязі майже всього першого триместру вживався шрифт **середній між друкарським та писаним**.

Два шрифти на початку навчання, вносили б в дитячу голову колотнечу. Переход до писаного шрифту провадиться наприкінці першого триместру, коли учні вже засвоюють елементарну техніку читання. Знайомство з писаним шрифтом переводиться шляхом порівняння знайомих слів, друкованих з писаними.

Тепер ми підійшли до самого головного, до наслідків. Наслідки за два роки навчання грамоти по методі цілих слів такі: в перший рік (1925—26 рік) з 49 учнів першої групи 46 переведено до другої групи і лише 3 залишено на другий рік. Цього року, як раз кінчається триместр і можна підвести підсумки: з 56 учнів першої групи 42 читають і пишуть задовольняючи і лише 14 відстають. Відсталість пояснюється малим зростом і розвитком, а головне не акуратним відвідуванням. Як бачимо, наслідки цілком позитивні.

Цією заміткою я не хочу сказати, що все йде гаразд, хіби й дефекти в праці є безумовно, але інакше і бути не може, бо метода цілих слів, ще порівнюючи з другими, річ нова і потребує ще великої праці над собою. Що торкається її придатності до переведення в життя, то по моєму про це можна говорити тільки згодом, після кількох років, а не після першої невдалої спроби.

Мені особисто не прихилилось навчати по звуковій методі, а тому говорити про придатність цієї методи я не буду, а також не буду говорити про те, котра з них краща чи гірша. Я тільки хотів би почути від вчителів, що захищають звукову методу ось що: чи в перші роки своєї шкільної праці по звуковій методі вони теж мали такі гарні наслідки, чи ці наслідки були досягнуті згодом, після кількох років практики. Ясно, що вчителі, який має десяток, або й більше років практики, легше вчити по добре знайомій йому методі, ніж по новій, котрої він не знає, і не має до неї ні теоретичної, ні практичної підготовки.

Тепер дозволяю собі зробити де-які висновки:

перше, необхідно пошати про вироблення методики навчання грамоти по методі цілих слів, потреба в якій зараз дуже відчуваться;

друге, забезпечити школи приладами, підручниками, пристосованими до цієї методики;

і третє, перевести підготовку вчительства по цьому питанню з теоретичного боку; і я певен, що після пророблення цієї роботи метода цілих слів виправдає себе і на практиці.

Микола ДЕМЧУК.

3 практики навчання грамоти по методі „цілих слів“

Дискусія за останній час з приводу «американської методи» підсвітила мені на думку поділитися своїми дослідженнями в цій справі з товаришами, в цьому зацікавленими.

Що до «логічного доведення», яка метода є кращою, то з цього боку дано відповідь т. Іваницею (К. П. № 49) тим товаришам, що досить сміливо спираючись на невеликі випадки вивчення грамоти за американською методою, обійшли цю методу такими епітетами: «метода морочлива, китайська», «в наших умовах» з «природою нашої мови» і невідходяща і т. інш.

Справа навчання грамоти досить важлива і цікава, а тому потребує вслякого обговорення як з теоретичного боку, так і з практичного боку.

Ось мої дослідження за 2-хрічну роботу по навчанню грамоті по методу цілих слів.

На перших же днях роботи по методі «цілих слів» я дійшов до висновку, що за відсутністю підсобного матеріалу, бо підручник «До світла» невеликий (відносно підбору слів) і інш. проводити навчання американською методою в «чистому виді» (без аналізу слів) це значить, або не навчити дітей читати зовсім, або ж з великим запізненням. Тому я користуватися почав підручником тільки частково, а підбирав слова сам, безумовно по змісту, відповідно до проробленої комплексної теми; слова брались тільки «конкретні» і не багатоскладні, по 2) я став проводити аналіз вивченого слова писати й читати на складі й літери. І тільки тоді, коли склади й літери добре вивчені, від даного слова переходили до другого слова, або речення. При чому для закріплення техніки сполучення вивчених літер скла-

далось і вивчувалось чимало слів, спочатку мною самим складених, а потім і самими учнями, користуючись широко-розрізною абеткою. Для подальшої проробки, я наперед намічав, з якою літерою я буду знайомити учнів при підборі нових слів брав тільки такі, в склад яких входили всі знайомі літери і та, що її мали вивчати.

Це пророблялось в пілій низці слів, і тільки тоді, коли ця літера легко сполучалась дітьми з знайомими уже літерами, її виділяли і називали її назву. Причому саме виділення робилось таким чином: наприклад, мені потрібно вивчити з учнями літеру К, для цього я підбирав цілий ряд слів з знайомими уже дітям літерами та їх сполученням, а саме: *коса. Хома косив. Хима копала у саду. Садо-к.*

В останньому слові, «Садо-к» літера К легко виділяється, а тому і відбувається виділення літери К, називається його назва, записується на дошці, малюється дітьми в зошитках.

Такою «методою» я одержав гарні наслідки. Через 2 міс. діти гарно читали. В 1924—25 році з 46 учнів було відсталих—3, а 1925—26 з 44—2.

Правда, цим прикладом не вичерпуються всі прийоми до вивчення і закріплення знаків, але я зовсім не збираюсь писати методики навчання грамоти. Моя мета зауважити товаришам, що при методі цілих слів можуть бути гарні наслідки і яким чином я їх добув, я зазначаю. Додам до цього ще те, що при закріпленні цілого ряду вивчених літер і сполучень їх між собою мною широко вживалась гра в лото словами. Цю гру склав я за участю самих учнів. Цією

методою в селі, де я працював, провадило навчання грамоти чотирі вчителі. Росходивсь в дрібницях, ми що до головних прийомів навчання грамоти дотримувались одних думок, як то: аналіза слів, розрізна абетка, гра в лото і т. інш. і у всіх наслідки приблизно однакові. В цьому році я не працюю з 1-ю групою, але другий педагог, що перед цим два роки вів навчання грамоти в одній зі мною школі, працює цією ж методою і зараз з учнями I групи і наслідки теж цілком задовольняючі. З 44 учнів за 2 міс. праці читають—40, 3 відсталих, 3, причина малого відставання школи і тільки 1 безнадійно відсталий.

Тепер пару слів про «звукову методу». З 6-річної практики навчання грамоти по «звуковій методі» (теоретичні знання я вивіс з учительської семінарії), я не пам'ятаю ні одного року, щоб процент відсталих був таким малим, як по методі «цілих слів».

На мій погляд не про методи треба зараз балакати (доцільність методи цілих слів уже доказана як теоретично, так і практично), а потрібно кричати, що 1) у нас нема методики навчання грамоти новою методою, бо масовий вчитель не вміє користуватись з неї; 2) нема відповідного підручника, пристосованого до масової школи, а такий підручник, як напр. «До світла» треба визнати за невеликий по обсягу, підбору слів і відсутності аналізу; 3) що потрібно дати школам відповідне допоміжне приладдя (малюнки, друковані слова і т. інш.). На цей бік і треба звернути головну увагу.

Іван ХОМЕНКО.

Примітка. Констатуємо, що заключення зовсім не пасує до фактичного змісту статті. Кожному, хто знає основи звукової методи, ясно, що автор самотужки ввів **основи звукової методи** в свою роботу і тільки тому досяг успіху.

Ред.

Школярі

Постанова була довга. Зредаговано її президією й ухвалено загальними зборами школи без жадного примусу з боку вчителів Надії Олександрівни. Всі оїм пактів, що рибали на папері, зафіксувалися в головах школярів коли вони розходились по домішках перед святковою перервою.

Два лише пакти цієї постанови трохи піби муляли де-кому в думках:

Опростувати походження різдвя—це ще так-сяк. Старі про це чули, то може дуже не розсердиться. Ну, на всякий прикрапунок триматися тра за клинку. Боги тато за реміня,—давай ногам знати.

Що ж до другого пакту, то справа складніша: Як ти його не підеш? Нешколярі козлякуватимуть, ковбаси, млинці зароблятимуть, а ти човгай по припічку га нігті гризи.

Але що ти відеш? Коли слово сказано,—треба й діло. Бо слово без діла, що ручка без пера: шкрябай скільки хочеш,—нічого не вийде. Та помирився хаткі думки на восьмому пакті, що його на папері не записано: «Ще далеко. Побачимо. Якось воно буде».

Костик і Ладьо—товариші. Щоб аж ду-

же, важко сказати, але... Як Ладьо свисне, то Костик ураз вибігає, бо хати їхні плечом-пліч. Костикова—під банхою, висока; обкладено її мурами, обобіч—хліви, коняри А Ладьова, мов бабуся: очі-вікна при землі, віі-стріха по голові шкрябає; а на обійсті порожньо, як на лисні в попа.

Проте хлопці стрічаються, правда, більше на дзори: Пухей, як млинці, Костик почуває себе тісно в Ладьовій хатині, та й одежу обшморгаєш біля вогких стін. А сухоробрий постаті Ладьовій занадто вже широко в чистій світлиці Костика: Ну, й родина товаришова кривить шику на його діраві лікті. А раз тато Костиків сказав:

— На ділька водни отого злидня? Вигляне де що лежить і...

Відповіді Костика Ладьо не чув, бо був уже за дверима, але з того часу не заходить: «Лягнись твоя голова, старий їмак.. Треба мені твого, щоб ти так дихав»...

От і тепер: мороз за кінці щипає, мізе в пазуху, лопить уха... а хлопці під повіткою в Костика тремтять. Не так Костик у кожущинці, як Ладьо в драгтивій гуньчині... Балакають:

... — І твої старі слухали?—Це Костик

з поткою задрости в трохи охрипому голосі

— А тож як? Ну ж, певне... Я їм почав про сонце, що воно цими днями як раз вище; потім про боганську віру, що шанувала бога-сонця; тоді про сина божого, що в усіх народів од дівки народився; а відгає про брехні євангелістів, про попівський дурман, про...

— І вони нічого?..

— Де там... Тато шапку обіцяв, а мати свою кохту зараз таки після свят на мене перешпюють.

— Я не про те... Не били?

— Навіть і не лаяли. Тато казуть: «диви, старай, яйця, мабуть, розумнішими вийдуть за курей».

— А мати?

— Мати гладять по голові й зітхають, — Щасливий...

Звідкись іздала понеслася колядка. Дзвінкі голоси дітвори мішались зі скавучанням стривожених собак.

— Вже мандрують,—почав Костик, прислухаючись.

— А ти своїм розказував?—Перервав Ладьо, не звертаючи уваги на коляди.

— Про що?

— Та ж про забобони різдвяні.

— Мм... залиши ти мене... Думаєш, так?

— А як?

вого та дотичкового почуття, могутність яких, на жаль надзвичайно мало використовується більшістю варіантів методи цілих слів, уживаних у нас. Ті «ножиці» та «глина», що їх даремно вісіміє Нечипоренко (№ 48 «Культ. і Побут») і є ті **необхідні на українському ґрунті** корективи, що їх вносили цілком доцільно в американську методику учителів (жотрі, за словами згаданого автора, «гаряче виступали» й обстоювали цей останній, виправляючи його хиби, як бачить читач, монтезоріанськими по суті заходами). 5) Дальшим логічним наслідком наших попередніх пропозицій буде, замість **цілісного заперечення звукової методи**, використання перш за все її позитивної риси, так необхідної з точки зору **основного дидактичного принципу**—дати змогу учневі **перейти той шлях** (у скороченому вигляді) **первісних винахідників літерної абетки**, що йшов тільки через фонетичну **аналізу слова**, чого американські педагоги не можуть дати, хоча б і хотіли своїм (американським) учням за надзвичайним відхиленням англійського правопису від живої вимови, (а ми можемо!). І інші хиби американської методи, завдяки нашому правопису, виправити можна. Тут у допомозі стане та ж **сама аналіза** запроваджена з першої ж години навчання грамоти за поміччю креслення, ліплення, вирізування літер разом з ознайомленням дітей з вимовою кожної літери, але без призвичаювання їх до часто несприродного для людини вимовлення окремих звуків. Аналіза слів (розкладання з поміччю переважно зорових та м'язових образів на склади й літери-звуки) поверне до школи відкинуті «чистою» американською методою при засвоєнні науки читання й писання, елементи свідомості, елементи творчої активності та дослідництва, швидкий темп навчання, пев-то позитивні риси звукової

методи. Отож, в наслідок непереможної логіки речей, переходимо до своєрідної комбінації методи цілих слів та позитивних рис монтезоріанської, звукової, що досяг у Монтесорі височини можливого за наших часів удосконалення. Що-до назви, можна б погодитись на терміні «комбінована метода», що починає набувати права громадянства серед масового вчителства, що в своїх шуканнях намагало вже вірний шлях для розв'язання питання.

Залишається зробити необхідні узагальнення. З точки зору діалектичного процесу, обов'язкового і для еволюції педагогічної думки, ми, вчителі в даний момент у своїх колективних шуканнях найкращою метою навчання грамоти вже досягли останньої стадії—синтезу, і під час своєчасної дискусії розпочатої «Культурою і Побутом», залишається лише формально це досягнення підтвердити.

Вихідною тезою в даному разі була звукова метода, що розповсюдилась в нас з 2-ої половини XIX ст.; антитезою йому з'явилась американська (в «чистому» вигляді—в ролі варіантів «Перший Крок», «До світла»). Погодити їх може «комбінована» метода, що відкидає негативні й бере позитивні риси обох: недурно ж термін «комбінована» своїм значінням є споріднений термін «синтез».

Кращі представники вчительської маси в своїх методологічних шуканнях потрапляли на правдивий шлях не з учорашнього дня: уже в 1924 році вчителька Сергієвська (№ 3 рос. «Народного учителя») комбінувала монтезоріанську методику з метою цілих слів, а в 1925 р Нечипоренкові прийшлося констатувати в одному його районі наявність двох учителів, що за поміччю «ножиць» та «глини» просто й правильно розв'язали одно з найактуальніших питань нашого часу.

В. ГУССОВ.

(Статті про американську методику друкуються в порядку обговорення).

Наука й техніка

ПРОЕКТ НОВОГО ВЕЛЕТЕНСЬКОГО ТЕЛЕСКОПУ.

Під час спостереження планет великі телескопи мають теж переважні властивості. Наприклад, славнозвісний «каналі» Марсові зовсім зникає в сучасних великокаліберних інструментах і спостерігачеві, коли він дивиться в велику трубу, здається ніби вони складаються з цілої низки дрібненьких цяток злитих в одну смугу.

Тепер найбільший інструмент в світі в американський 101 дюймовий телескоп (рефлектор) поставлений на горі Вільсона в Америці. Другий порядку буде шестидесятидюймовий.

Однак, щоб читач міг уявити собі всю величезність навіть нинішнього вже 101 дюймового телескопу, я наведу кілька відомостей. Самий поперечник дзеркала розміром 101 дюйм. Фокусна довжина 42 фута і в 3½ дюйма. Завтовшки дзеркало у пружі 12¼ дюйма, величина заглибини в дзеркалі в 1¼ дюйма. Все дзеркало важить майже 4 тонн.

Відомий американський вчений Піз спробував підрахувати величину того дзеркала, а значить і всього телескопу, що можна нині злати. На його думку, нині можна, що правда на велику силу, зробити дзеркало з поперечником в 100 футів, тоб-то майже 28 метрів.

Однак, він пропонує зробити спершу телескоп з дзеркалом в 7 метрів у поперечнику і розробляє проект цього величезного інструменту.

Завдовжки цей телескоп має бути близько 24 метрів, а сама труба і з усіма рухомими її пристроями важитиме 1.600 тон. Помешкання (рухома башта) до такого інструменту має бути 60 метрів заввишки і стільки ж у поперечнику.

Коштуватиме такий інструмент тепер щось 18 мільйонів доларів, або 36 мільйонів карбованців.

Найтяжча річ, звичайно, зробити величезне на 7 метрів дзеркало. Маючи на увазі, що зробити таке велике дзеркало дуже важко, на думку Піза можна зробити таке дзеркало з різних речовин: з металів і навіть із брил вулканічної гірської породи—обсідіана (шкляста лава).

Піз висловлює надію, що незабаром такого велетенського телескопа буде збудовано і це дасть багато новин з просторів всесвіту.

Проф. Н. Барабашов.

— А як би й так?—у відповідь Ладю. Та зараз же і злягався своїх слів.

Підвівся й зашарив на каміні, шукаючи сірників. Раптом кроки. Застукало у вихло:

— Ладю, гей!

— Костик....

Поквапно на двір з сірниками в руці:

— Заходь-бо, чого-ж ти?... Я сам. Мені скупило...

... Лямпочка блимала під коминим плазатим, немов соромилась чогось. У такт її блимання кводому кліпали довгі ві Костикові, що стояв серед хати й доводив:

— Ніхто ж що це не знає, зрозумій... А мені, бач, не втримка, тато лає: «Людські діти—каже—всі млинці та палениці висотали з хати, а ти сидиш, як той шур. Піді зараз, заколядуй!».

— Гм... Коли-ж погано, Костю...—вагався Ладю, дивлячись кудись у-бік:—Кажемо одне, а діємо...

— Хіба-ж ми що? Хіба віримо?... Та ж для сміху, в кілька дворів.... А в мене й дзвіночок, адиві!...

Малиновий, дрібненький звук горошком розсипався по хаті.

— Ну, то як так... у два-три двори... А більш не піду, щоб-сь луснув...

Ладю хутко зодгупувався, дмухнув на

лампу, й дві постаті—опецькувата, як мливець та тонка, висунулися на двір.

— Кудю-ж ми?...

— А зараз...

Хлопці з'єдналися з голосливою юрбою нешколярів і почовгали по-під вікна.

Одна хата, друга, п'ята... А ось і дядькова Гнатова.

— Сюди ні...—сказав Костик:—де голова Ке-не-се.

— Ну, то що?

— Лаятиме, ось побачеш...

— Дурнища, не трусь!...

... «У темних землях, у темних землях сонце-е засвіти-гло-о»...

Вийшов господар. У руках оріхи.

Вже-б і час опати, хлопці: пізно-бо...

— Вітаємо, дядьку!... Щоб вам вілці котилися, корови телелися, хліб родив...

— Нічому, бач, плодитися. А хліб родить в праці, не з дурців опих... І звідки вам подати той? Від самісінького полудня шведцасте... А котрий тут у-друге?

— Не має, дядьку, таких: усі вперше.

— Нате по одному... Та не напирай! Усім вистачить... Ну, й діти!...

— А ще мені.

Ладю кинув оком до сіней і простягнута рука йому швидко опустилася. З-за Гнатових плечей визирала Надія Олександрівна.

дрівна. Її очі сумні кололи докором Ладю постать драгину, освітлену світлом лампи крізь вікно. Звितися хлопець, шарпнувся в темноту, та вже було пізно.

Подалося юрба з гиканням, шумом, свистом...

Ладю здохнув Костю за ворітьми.

— Бачив?

— Бачив. Вона мене не впізнала.

— То мене впізнала.

— А мо й ні?... Та ну її.

— Я вже даліше не піду...

— Гм... Ну, то й я... Йдемо до дому!

Йшли мовчазні, сумні, похмурі.

Місяць ізнову висунувся з-за хмарок кудлатих.

Всю ніч клопотався в думках Ладю. Деж то, сором, гей!... Постанову, бач, прийняв. Та й без постанови... Школяр,—не темний пастух. І сам добре розуміє, й інших навчав. А ділом... І на віщо було слухати того куркуленка?... Та що на когось складати?... Сам шпортнувся й вже!... Бо не витриманий, легкодухий. Забавалось дуренького й гайда. А що буде завтра? Як же тепер у вічі йти?... Школярі, що скажуть?... Внесуть питання на збори, обміркуюватимуть, докорятимуть... «Бойкот—скажуть—Ладюві на два тижні». А мо й

Краєзнавство

Наукове значіння Кам'янецьчини

(До питання про охорону пам'яток природи і культури).

Кам'янецьчина відзначається цілою низкою характерних особливостей, що мають великий науковий і науково-навчальний інтерес широкого масштабу. Кам'янецьку округу можна вважати за незвичайно цікавий і цінний природний кабінет геології, палеонтології, ботаніки, географії і історії культури.

З геологічного боку Кам'янецьчина може бути показовим тереном оригінальної в українському масштабі тектоніки. Довга ерозійна діяльність її пливучих вод і негативні рухи цієї частини земної кори спричинилися до утворення рідких, не лише на Україні, але й на широких просторах нашої Радянської Спільки морфологічних явищ, — ярів-каньйонів, які рівночасно являються знаменитими природними відкритками незвичайно цінними для палеонтологічних і геологічних дослідів. На спеціальну увагу заслуговують глибокі періоди до 150—170 м. й разом дуже мальовничі яри біля Крутилева й Китай-города, де річки прорізують глибокими ровами не лише височину, але й Товтринське пасмо біля Сокильця, Бакоти й Цвіківцев-Кізі. Через Кам'янецьку округу від північного заходу до південного сходу проходить третинний кораловий риф й Товтринський кряж, рідке морфологічне і геологічне явище.

На верховині Товтрів зберіглась до нинішнього дня старовинна (реліктна) рослинність, що для палеонтології й ботаніки має великий науковий інтерес. Реліктна рослинність зустрічається також і на крутих берегах ярів.

Яри, як незвичайно сприятливі з антропо-географічного боку, місця, були від найдавніших часів оселені й тому вони багаті класичними стоянками палеолітичної і неолітичної людини.

Деякі місця їх, неандри, були знаменитими природними укріпленнями в часи історичні. Скріплені валами уявляють собою характерні городища, дуже цінні для історичних дослідів. Численні печери (Черче, Бакота і і.), з залишками культури різних періодів, мають також великий інтерес для історії культури.

Кам'янецьчина, як прикордонна смуга між західною і східною Європою, була місцем зіткнення двох культур і місцем кривавих змагань. Через те на її просторах знаходяться численні пам'ятники і західної і східно-європейської культури. Ці пам'ятки найбільше скупчені біля Кам'янця (знаменитий турецький замок, міст, башні, мінарет, брами, замчища й т. ін. культурні явища незвичайно рідкі на землях України).

Сам Кам'янець (оснований в XIV сторіччі) цікавий і оригінальний як своїм положенням, так і пам'ятками старовини та структурою міста. Це олинний на сході Європи Нюрнберг, — що заслуговує на широку увагу. Археологічний музей в Кам'янці скупчує дуже цінний матеріал для історика культури. Рівно ж багата пам'ятками старовини і периферія (Панівці, де була в XVII ст. кальвінська академія і друкарня, Смотрич, Соколюк, Жванець і і.).

Слід зазначити, що Кам'янецьчина як кабінет природи і культури вже викликала цікавість далеко поза своїми межами (Академія матеріальної культури в Ленінграді, Український археологічний комітет, Всесоюзний з'їзд геологів в Києві і т. і.).

Тому на охорону цих пам'яток слід дати коштів з республіканського бюджету.

Для збереження цінностей природи і культури і утворення з Кам'янецьчини бази для

наукової і навчальної роботи необхідно піддати охороні:

Частину питомого Поділля й Кам'янецьчини височинного ліса, найкращу частину корабельної дачі в Довжечькому або Циківському лісництві і Яружний, ліс та кустарник на Дністрових берегах біля Бакоти (де рівночасно можна б охороняти й відому бакотську печеру).

Декілька товтр як рідких геологічних і географічних об'єктів з реліктною рослинністю.

Останки екземплярів береки (*Sorbus torminalis*) і скомпії (*Rhus cotinus*), що мають не лише наукове але й економічне значіння тому, що це дуже цінні з господарського боку рослинні породи.

Декілька стоянок палеолітичної й неолітичної людини, найкраще коло Білої гори біля Старої Ушніці, Кадівцев і Великої Мукші.

Городища в Кадівцях і Княжипілю.

Печери в Черчу на Смотричу і Бакоті на Дністрі.

Частину Кар'єру (біля Великої Мукші) з відложеннями старовинного Дністра для геологічних дослідів.

Останки укріплень в Панівцях, Турецький замок Башти і Брама в Кам'янці і останки замку в Жванці, Смотричу, Сокильці і Приворотто («Баран»).

Зберігаючи ці пам'ятки природи і культури, ми утворимо на Кам'янецьчині добрі умови для геологів, палеонтологів, ботаніків, географів і істориків культури, для наукової праці і для практичної проробки певних питань, для численних наукових і навчальних установ українського і спільчанського масштабу.

Охорона тих пам'яток має також і те значіння, що Кам'янецьчина як осередок трьох Вищих і численних професійних та трудових шкіл та наукових установ, потребує об'єктів для наукової і науково-навчальної роботи.

Др. Володимир ГЕРИНОЗИЧ.

більше?... А вже про участь у шкільному виконанні й думати годі. «Як він за іншими доглядатиме, коли й сам не певний? Переобрати»... Ні, щось треба робити. Якось треба затамувати. А більше вже ніколи!... Та як? Ну, як?...

Ладко зірвався, сів на ліжкові й востро мив очі в місяці, що байдуко сповзав уже на спочинок.

Її попрохати, вчительку? Мо не скаже нікому... Де там! ще гірше: Сміятиметься. «Нашкодити, мовляв, нашкодив, а тепер прости». Ой!...

Ладко знову ліг. Укрився кожухом з головою й силкувався заснути. Та ще довго ворухався, марудився. Шкрябало за серце, плуталися мовки...

Як сон зліпив йому вії, — приснились її очі. Нічого більше, тільки очі. Мрійні, сумні, довірливі, як завжди. За цими ознаками він упізнав, що це її очі — Налії Олександрівни, бо чиїж так уміють дивитись? Очі сіли йому на лице, потім сповзли на груди й виїлися в тіло, сіли в серце...

— Ой!... — пробудився хлопець увесь покритий потом.

— Чого ти, синку? — тривожно мав з очі.

— Мм... так. Нічого...

Спустив погн. Зодягнувся. Вийшов... Істи не хотів зібрав книжки й до школи.

— Ще-ж рано, хлопче...

— Нехай буде, мені треба...

... Почався урок. Ладко ховав очі від учительки, проте раз-у-раз почував на собі її погляд. А як залунає голос її після павзи, він одригнеться усім тілом, знітиться за партою й до болю в пальцях стисне олівця, що танкує в правій тремтій, як телячий хвіст у гедзень.

Під час перерви діти пралися на дворі, а він зиркав з-під лоба, підперши стіну та очікувався, мов той вовк зацькований. Хто не гукне — здається до нього. Хто не заміється, — то вже певне з його.

«Всі — гадав він — знають, усі на сором мій ждуть. Та коли ж воно скінчиться, коли?»

— Чого набуєдочився? — Це Костик до Ладка.

— Не займай! Не до тебе мені...

— Цсс... дурниенний. Отже нічого не каже.

— Ще скаже, чекай...

— А як й?... то що тобі? Не битиме, не бієсь.

— Самому б себе полобити за таке...

— Пхе!...

Та припухлі очі Костика й весь вид його, що розплився, як розкисла розпина, не пасували цьому «пхе». Було видно, що так він лише хоробриться; що й його ця пригода скаламутила.

— А як той... то ми обіцяємо... що грої життя, ніколи!... От... — зашепотів він стурбовано.

... Та вчителька ні підслухала.

Урок за уроком. Перерва за перервою... Як ті гуси, гуськом пройшли. Вже день на вечір нахилився. Шугнула дівчора горобцями по вулиці, а Костик із Ладком позадку. Йдуть, бідолахи, наче в ямки стушають. Сопуть, мовчать, тужать...

— Не сьогодні, то завтра... — порушив мовчанку Ладко: — не проміне тебе, як не промінає смерть, не збачеш...

— А мо й проміне... — Нерішуче Костик.

— Ні!... Та нехай і не скаже, не осоромить. Хіба лекше?... Отут нече, розумієш?...

— Совість це, балоту...

Ізнову Мовчанка. Тягуча, важка, безпорадна...

Деся музика танок півкварить (не ждуть «посвячення води!»). П'яні «кехи» на селі. Сніг і сонце — сонце й сніг. В очах коліщатки...

— Отій!... — Ладко руку до лоба: — ти як знаєш, а я до неї... Все геть чисто розкажу... Хай що хоче: лас, карас... Не можу, я, розумієш, не можу!...

— Ну, то й я... — Луною Костик.

Крутулися й назад...

... Як вертали хлопці від учительки, не було вже смутку в їх очах.

ПЕТРО КРИЖАНІВСЬКИЙ.

М у з и к а

П'ятирічний ювілей Держквартету ім. Вільйома

У понеділок, 27-го грудня Держквартет ім. Вільйома відзначає спеціальним урочистим концертом і засіданням 5 років своєї художньої роботи.

Квартет складається з артистів—В. Гольдфельд (1-ша скрипка), О. Старосельський (2-га скрипка), А. Свірський (альт), П. Кут'їн (віолончель). За весь час існування квартету була лише одна зміна в його складі—в 1921 році вмер віолончеліст Є. О. Пржездуцький, що його замінив в тому ж році П. Кут'їн.

П'ять років художньої роботи для молодих ще артистів—це, звичайно, строк невеликий. Але в умовах діяльності самого держквартету є моменти, що цілком заслуговують на те, щоб їх відзначити.

Насамперед, держквартет—це музичний колектив, що утворився вже за часів після революційних. Квартет за роки своєї роботи дав разом 512 концертів, відідало ці концерти біля 150.000 чоловіка і з цього числа 62 % припадає на робітників і червоноармійців. Заслугою квартету є його концерти в робітничих районах і навіть на самих заводах, як це було, наприклад, в Донбасі.

Отже, квартет відіграв, скільки це в його силах, значну роль в справі наближення музичного мистецтва до широких мас трудящих.

Велике значіння має і той факт, що квартет грає на прекрасних інструментах роботи славного французького майстера Жана Батіста Вільйома. Безумовно, це значно підвищує художню цінність продукції квартету. Московський комітет охорони старовинних інструментів зібрав в одну дер-

жавну колекцію інструменти витатних майстрів, що були раніш в більшості в приватних руках. 4 з них, роботи Ж. Вільйома, й було передано в 1921 році Україні—для найкращого її струнного квартету.

За час своєї діяльності квартет ім. Вільйома виконав твори 70 авторів: 30 західноєвропейських, 30—руських і 10 українських. В репертуарі квартету багато найцінніших творів класичної камерної літератури, проте слід відзначити, що квартет велику роботу виконав і в галузі популяризації нової камерної музики, зокрема творів українських композиторів.

Така в коротких рисах характеристика діяльності держквартету ім. Вільйома.

Крім того, є моменти більш суб'єктивного характеру, що, однак, відіграють велику роль в існуванні музичного колективу. Це однодушний контакт в роботі, вміння координувати свої особисті властивості, свої художні прагнення, нарешті, весь лад свого життя на користь художнього колективу, маючи на меті, насамперед, художню цінність ансамблю. У вільйомовців це є і це їхня заслуга.

Переходячи до сучасного стану квартету мусимо констатувати певну, стабілізацію квартету, що правда, на досить значному художньому рівні. Держквартет ім. Вільйома, хоча і не досяг художнього значіння таких струнних квартетів СРСР як от, наприклад, квартети ім. Глазунова й Страдиваріуса, однак, він цілком гідний того, щоб назвати його молодим братом їх.

А. Негро.

Музичне життя в Москві

ЛИСТ ПЕРШИЙ.

Музичне життя в Москві зараз в буйнім розквіті. Концертні зали давно вже розлисані до самого кінця сезону. Скрізь афіші про щоденні концерти.

На першому місці слід, безумовно, поставити діяльність оркестру без диригента Персимфанса. Зустрінутий з початку цієї діяльності насмішливим недовір'ям і ворожим скептицизмом, Персимфанс вило переміг всі перешкоди і влітку цього року розпочав свій п'ятий сезон. В цей сезон Персимфанс ще більш поширив межі своєї діяльності і тепер він є безперечно найвідатніша музична організація в Москві. Оповідання Персимфанса двох абонементних циклів симфонічних концертів (по 15 концертів у кожному) містить у собі цілу низку найцікавіших програм (серед них багато є нових). До участі в цих концертах запрошено першорядних солістів. Поки що з цього циклу відбулося шість програм (здеб-то 12 концертів). З цього дві програми присвячено Бетховену (1-ша, 2-га, 3-тя і 5 симфонії, 4-й і 5-й ф-л концерти у виконанні Петрі). З нагоди сотих роковин смерті Бетховена Персимфанс влаштує десять концертів (5 програм), ці концерти відбудуться на протязі всього сезону.

Із інших симфонічних слід відзначити два концерти у театрі Революції (перший

присвячено пам'яті Стасова), під дириг. Іполітова-Іванова та Шейдлера і два загально-приступні концерти), (з однаковою програмою Русфіла), консерватор. оркестр і дириг. Голованова з участю Нежданової. Два концерти оркестру Великого театру, під диригуванням Штідрі (Бетховен, Вагнер, Брукнер, Штраус та Хіндеміт). Два цікаві програмою концерти в театрі імені Вахтангова, під диригуванням Хвостова (з творів Баха та інших старовинних композиторів). Концерт під диригуванням Садовникова («Реквієм» Моцарта та «Юанн Дамаскін» Танеєва). Нарешті організований асоціацією сучасної музики цікавий концерт із творів старовинних та повітних італійських композиторів, (дириг. Казеллі та Сараджов) у програмі його найбільш цікавить концерт для п'яти духових інструментів молодого композитора Рітті.

Спомика квартетних концертів відзначимо чотири концерти квартету імені Глазунова, що відбулися з великим успіхом і розпочату серію концертів гарного молодого квартету імені Московської консерваторії. Почав свої виступи (в новій концертній залі імені Моцарта) і квартет імені Страдиваріуса, що оповістив 16 концертів, з різноманітними та цікавими програмами.

Московська Консерваторія розпочала сезон цікавим бетховенським вечором. Наприкінці сезону консерваторія майже нічим не виявила себе в концертній царині, як що не брати на увагу щоденно влаштовуваних нею ученицьких вечорів. Незначну діяльність виявляє теж Русфіл, що ціле літо то закривалася то знову відкривалася і йонування її не має ще міцної підвалини. Із організованих нею концертів відзначимо: три концерти видатного гамбургського органіста Альфреда Сіттарда, два концерти видатної берлінської скрипачки Адами Моді, що грала деякі новини—вілька п'єс Мануеля де-Фалія і прекрасну сюїту Стравінського й ін.

Успішну діяльність розвиває у цій напрямі Персимфанс, що організував крім згаданих уже симфонічних концертів теж декілька окремих концертів Петрі та Сорочинського. Петрі цього разу крім, звичайно, властивих йому, і добре відомих прикмет першорядного звукового і технічного майстерства і музичної культури, дав теж начинний доказ безупинного поступу в майстерності виконання і оновленні репертуару.

З інших подій в діяльності музичного життя відзначимо ще виставку і конкурс смичкових струментів, влаштовану Держ. Інст. Муз. Науки. Ця виставка показала надзвичайно високий рівень нашого інструментального майстерства, влаштовано зараз теж конкурс гармоністів. Незабаром буде третій конкурс—квартетний.

Оперних театрів зараз в Москві цілих чотирьох. Великий театр як і раніш дивує своїм оркестром, старанністю своїх постановок і загальною музичною культурою. Як і раніш він має хвилю академізму і специфічної відсталості. Репертуар його так званий «класичний». До найцікавіших постановок належить «Сказання о граде Китеже» з Держинською, «Садко» з Неждановою і балет «Єсмеральда» з Гельдер.

Трохи свіжіший експериментальний театр, де найцікавіші постановки такі: «Чю-Чю-Сан» та «Сівільський цирюльник» з Барсовою, «Пікова драма» з Держинською, «Свадьба Фігаро» Моцарта і балетна вистава «Геелінда» Шуберта та «Іосіф прекрасний».—Василєнка (в постановці Голойзовського).

Музична студія МХАТ'а крім своїх колишніх тарних постановок «Дюль Анго», «Перікола» і трохи суперечної «Карменіти» показала тільки невдалу пушкінську виставу («Алеко» Рахманінова, «Бахчисарайський фонтан» Арєнського та «Єгипетські почі» Глієра).

Нарешті оперний театр—студія імені Станіславського показав люди що тільки одну постановку, чудово (в реалістичних тонах) поставлено «Царську Невесту». Відзначимо ще нову опереткову постановку Камерного театру «День і ніч», де виявився дальший розвиток стилю «Жирофле—Жирофля».

У січні і лютому прибудуть запрошені Персимфансом Прокоф'єв та Боровський і запрошений Русфілом Метнер. Далі прийдуть німецькі диригенти Флойбер та Бруно Вальтер, запрошені Асоціацією Сучасної Музики. Крім того, має відбутися ще планування 60-х роковин з дня заснування Московської консерваторії, а у березні—Бетховенські свята.

В. КОГАН.

Н О В І В И Д А Н Н Я

Серед журналів

Видавнича хроніка

(ДИ РОЙТЕ ВЕЛТ» №№ 5—6, 7—8, 9).

Осередки єврейської літератури та її представників розпорошені по всьому світу. Нью-Йорк і Варшава, Берлін і Харків, Москва і Мінськ—ось міста, де навколо тих чи інших періодичних видань зосереджується єврейська літературно-мистецька творчість. Суперечка про те, якому місту бути за гегемона—твердию єврейської мистецької літератури не є формальна географічна суперечка. Це суперечка про те, які соціальні шари єврейського народу захоплюють на найближчий час командні верхів'я єврейської літератури. Коли, наприклад, нині Варшава якістю своєю єврейської літературної продукції стоїть по-самперед, то ідеологічно і амістом і якістю це є найбільш міщанська література. Знов же такі зрозумілі речі, що кристалізація вірців єврейського пролетарського слова чиниться навколо міст Радянського Союзу, що де-далі більш притягують лівофлангових єврейських естетів. Єдиний єврейський великий в Союзі Харків, столиця України, що по ній колись проходила межа осілості єврейської, починає займати одно з першорядних місць в збірці і організації єврейсько-пролетарського мистецтва. Єдиний єврейський великий в Союзі журнал, видається в Харкові. І навколо нього, навколо «Ди Ройте Велт» зосереджуються не тільки кадри молодих пролетарських письменників, а й завчасно ліві митці слова, що живуть в Америці і Європі.

Кілька номерів «Ди Ройте Велт», що ми зараз побіжно розглядаємо, свідчать про те, що журнал справдив своє призначення і про нього можна сказати: «Не позичине, і не шарубке». Крім письменників, що постачають журналові мистецькі твори за кожним номером журнал збирає навколо себе чимраз усе новіші імена. Зазначимо з них Ністора, відомого єврейського письменника, що живе в Америці. Своєрідні літературні манери цього прозаїка слід спеціально вивчити. Правда Ністор—це письменник з утрудненим стилем—не зовсім легко надається до розуміння і читання. Його псевдонім в перекладі означає—«прихований». Так само, як символісти типу Малларме, Ністор боїться стати перед читачем виявленим. Отож, Ністор автор не для широких кол читачів і цим він губить значіння для єврейського робітничого читача.

Живо сприйме і перечитає читач «Федька» Д. Фельдмана—кілька розділів із його книги. Дарма, що перед нами тільки уривок а й в уривку уже видно, що письменник має широкий підхід до теми і авторський розмах його разом з цим з'єднується в філігранною обробкою стилі. Образ Федька чужесторонній і трохи незвичний для єврейської літератури. Разом з тим гарно вражає хороший ліричний тон, не переходячи в сантиментальність, тон властивий, звичайно, французьким прозаїкам.

Споми́ж віршовників пильну увагу звертає на себе в № 7—8 Фінінберг, що дає на першій же сторінці ліричний портрет Володимира Сосюри. «Поет, що сідає на лавочці в скверах читати з знайомим і незнайомим свої вірші про Індію, а опісля прохає в них же позичити 10 копійок на трамвай». Цими рядками починається ліричний і імпресіоністичний шпів Фінінберга. Фінінберг має щасливу вдачу прибирати кожний свій вірш в урочистий і святий одяг.

З іншого матеріалу, вміщеного в мистецькій відділі цих номерів, відзначимо вміщення майстерного твору М. Кадіра (№ 9) і вдалий переклад «Кота в чоботях» Хвильового (№ 5—6).

У публіцистичному відділі трапляються статті загально-політичного характеру (Новаківський: «Преображенський, як теоретик опозиції», Шпрах: «Англіський страйк»), статті на тему єврейського культурного будівництва і наслідок літературно-критичні статті. (Ойсендер: «Про Фінінберга», Нусінов: «Про альманах «Україна»).

А. Л.

СЕЛЬКОР УКРАЇНИ.

Місячник селянського руху на Україні. Видавництво «Радянське село». Харків, листопад—грудень 1928 р., № 1—2.

Тільки от вийшов у світ перший номер селянського журналу—«Селькор України».

Що такий журнал був потрібний давно уже подавалися селянами голоси. І зрозуміло. Армія селянців на Україні надто розрослася і разом з тим ускладнилася селянська ролія в житті села. Почавши з допису, що викривали ті чи інші хиби в апараті, селянці мусили розгорнути рямці своєї роботи, відгукуючись на всі більш-менш важливі сторони селянського життя. А життя це що-року збагачується, ускладнюється, бо село стає більш самодіяльним. Тут працюють і економічні організації, кооперативи і культурно-освітні: сільбуду, хати-читальні, сільради і КНС. Отож, щоб не пасти задніх селянці мав стати активним і свідомим громадянином радянського села. Не лише викривати хиби тої чи іншої організації,—цього замало, а сприяти порадю, вказівками чи безпосередньою участю належному покладженню справи, правдивому висвітленню ріжних подій, популяризації тих чи інших заходів радянської влади.

Звідси вибігало важливе завдання для селянців—підвищити свої знання, стати більш свідомим, а це викликало потребу у виданні спеціального селянського журналу, через який партія виховувала б селянців і керувала б селянським рухом. До цього часу це завдання виконував журнал «Червона Преса», що разом з питаннями преси висвітлював і питання селянського і робітничого руху на Україні. Зараз з перетворенням журналу «Червона Преса» на журнал присвячений виключно пресі, керування робітничим перебирають два окремі журнали: «Робкор України», що з 1-го січня видає видавництво «Комуніст» і «Селькор України», що його редакцією.

Перший № цього журналу уложено вдало. Він окреслює ролі й завдання селянців в сучасному селянському житті (статті: Партія селянців, Ревізаконність та селянці, Завдання селянців і ін.). Разом з тим журнал дає низку практичних порад, що до підходу селянців до матеріалу, до техніки писання дописів (статті: «Будуймо словом», «Золота швайка—мур пробиває», «Облік—перший спосіб поліпшити допис»). Ці статті написані цілком популярно добре прислужаться селянцям до поглиблення свого знання.

Містить журнал, окрім того, статті про розвиток селянського руху, про становлення селянців, бібліографію на книжки по питаннях селянського руху.

Зовнішній вигляд журналу приємний. Редакція у розміщенні матеріалу відійшла від звичайно-вживаних традицій. Дописи, бібліографії і другорядний матеріал віднесла не на кінець, а розмістила в середині. Оздоблені малюнками ці статті не пропадають марно. Нікогда тільки, що надто забагато петиту—адже селянці не такі вже письменні, щоб легко могли читати дрібний шрифот. Випинає ще і з сторінок портрет А. Панова, як автора статті «Початки літературної грамоти».

Автори других статей можуть мати претензії за це до редакції. Проте, це дрібниці. Селянці, читайте свій журнал!

Г. Н.

Видання словників

— Головополітосвіта намітила видання двох словників укр. мовою: один енциклопедичний типу Павлика, а другий великий для досвідченого читача з українознавства.

— Технічний відділ Інституту української наукової мови в Києві, виділив спортову комісію, що має уложити українсько-російський термінологічний спортивний словник. Комісія розпочала збирання матеріалів.

— Незабаром Інститут білоруської культури випустив великий білорусько-руський словник на 30.000 слів.

Нові журнали. Новий рік обіцяє збагачення української журналістики появою цілої низки нових журналів.

Селькор України. Першою ластівкою, що обіцяє на цьому полі, так би сказати, «весну», є журнал «Селькор України», місячник селянського руху. Перший номер цього журналу подвійний і цими днями уже вийшов з друку і справляє добре враження. Селькор, а на нього розраховано цей журнал, найде в ньому потрібний матеріал для поглиблення свого знання, і підвищення техніки селянських дописів. Журнал видає Видавництво газети «Радянське село». Харків, Пушкінська, 24.

Робкор України. Цей журнал має обслуговувати робітників України, висвітлювати їх ролі й завдання в громадському житті, а також сприяти поліпшенню техніки робітничих кореспонденцій. Журнал вийде з друку в перших числах січня, як місячник. Видає його Видавництво газети «Комуніст».

Червоний Перець. Це сатирико-гумористичний двотижневий журнал. Думки про його видання давно вже носилися в харківських літературних колах, можна сказати, ще від днів припинення в 1923 році, першого видання подібного журналу і за цією ж назвою. Тепер ця думка реалізується. Журнал уже готується за редакцією Б. Ліфшица й Остапа Вишні. Видає його «Робітнича газета Пролетар» (Харків, Сумський пров., № 6).

Валліте. Вільна Академія Пролетарської літератури приступила до видання літературно-художнього журналу «Валліте». Журнал міститиме художні твори й критичні статті. Беруть в ньому участь як члени цієї організації, так і інші письменники. Журнал виходитиме 1 раз на два місяці.

Перший № з'явиться в світі пими днями. В ньому оповідання: Сенченка, Дніпровського, Громова, Суровічової, Моріана, вірші: Сосюри, Йогансена, переклади П. Тичини з єврейської й турецької, статті: Хвильового, Айзенштока, Досвітнього та інші.

Молодняк. Літературно-критичний журнал, що об'єднує письменників-комсомольців. Журнал містить твори художні й літературно-критичні статті. Перший номер цього журналу виходить у світ цими днями. В ньому друкується оповідання Первомайського, Дієва, Донченка (п'єса), вірші. Зі статей: А. Хвильовий, Блакитний і Чумак, В. Коряк—Блакитний і Момот—Літературний Комсомол. Журнал видає ЦК КСМУ.

Книжки надіслані до редакції

ВИДАННЯ ДВУ.

Вас. Еллан. Поезії. З передмовою М. Хвильового, ст. 106, ц. 80 коп.

Карло Гловха. Зачарована земля. Фантастичний роман. Переклад з чеської мови, ст. 288, ц. 95 коп.

Марко Вовчок. Твори т. III, ст. 355, ц. 1 крб. 35 коп.

Берта Ляск. На крилатому коні через віки, ст. 75, ц. 55 коп.

Ів. Кириленко. Стихія. Оповідання, ст. 54, ц. 25 коп.

П. Сурожський. На трудовий шлях, ст. 142, ц. 55 коп.

В. Таль (Товстонос). Смерть Тараса Бульби. Комедія-буфонада на одну дію, ст. 29, ц. 15 коп.

Н. Гаморак. Світ бактерій. Значіння бактерій в економіці природи та в економіці людства, ст. 100, ц. 1 крб.

М. О. Загоровський. Біологічні екскурсії на морський берег, ст. 79, ц. 80 коп.

І. Рудченко. Сільсько-господарські комплекси в школі. Частина третя, ст. 145, ц. 1 крб. 20 коп.

О. Крижановський. Організація й методи пропаганди. Підручник для РППІ, ст. 72, ц. 1 крб.

А. Раковська і Р. Неделчева. Учнів. Читанка за третата година на трудовое училище (болгарською мовою), ст. 272, ц. 1 крб. 30 коп.

Інж. В. А. Тютрюмов, інж. А. А. Беліков. Технічна механіка та машинознавство, ст. 328, ц. 5 крб.

Показник

статей, оповідань і нарисів, друкованих у додатку до газети „Вісти“—
„Культура і Побут“ за 1926 рік

ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІ СТАТТІ. Огляди літературного життя.

Ювілей поета-робітника (з приводу 20 річної діяльності М. Гринченка)—№ 1.
Сергій Есенін.—А. Лейтес—№ 1.
Література чи саж.—В. Коряк—№ 2.
К. А. Вітфогель.—Й. Бетер—№ 2.
Куди біжиш чорнополянний (Грицько Коляда—«Прекрасний день» Поеми—«Шторм і пастка»).—Василенко—№ 3.
Ленін, як літератор.—А. Лейтес—№ 4.
Пам'яті С. Есеніна.—Л. Троцький—№ 4.
З нових вицань. Дніпровський.—«Любов і Дім».—Юр. Магаль—№ 4.
З нової літератури. (Три книжечки). М. Крамар—№ 5.
Інститут Т. Шевченка.—В. К.—№ 6.
Вілоруська молодницька проза. Юр. Магаль—№ 6.
Роман Ролан.—А. Лейтес—№ 8.
Максим Рильський «Тринадцять весна».—Вас. Василенко—№ 10.
Шевченко по-за Україною.—В. Коряк—№ 11.
Критики й рецензенти.—А. Лейтес—№ 11.
Критики й рецензенти.—А. Лейтес—№ 13.
Невдалий роман (Цемент Гладкова).—А. Лейтес—№ 14.
На зломі. (О. Журлива. «Металом горно»). І. Дніпровський—№ 15.
Ришавування ім'я Франка.—О. Пилипенко—№ 16.
Фабула і психологізм.—А. Лейтес—№ 16.
На Заході.—А. Лейтес—№ 18.
Шолом Алейхем серед гумористів.—А. Лейтес—№ 19.
До методології письменства.—З. Чумарев—№ 19.
Іван Франко.—Поет з країни Бутокудів. І. Коряк—№ 20.
Письменник, як читач.—А. Лейтес—№ 21.
Література сонгородів.—С. Божко—№ 21.
Сучасна західна проза. К. Елшміт.—А. Лейтес—№ 24.
Перед великим ювілеєм.—Г. Коцюба—№ 25.
Символ п'ятого року.—В. Коряк—№ 26.
А. Тесленко—драматург.—О. Пилипенко—№ 26.
Нове про знання павіання в мистецтві.—М. Пібар—№ 29.
Не туди завертає.—І. Шахвець—№ 30.
Париж як місто мистецтва.—Гросс і Герцфельд—№ 30.
«Буання» творчих сил.—Арк. Млюбенко—№ 31.
Франків день.—Г. Коцюба—№ 33.
Джек Лондон.—А. Сіпклер—№ 35.
Чертові питання мистецького життя.—Г. Коцюба—№ 34.
Нотатки про сучасну поезію.—М. Доленго—№ 34.
Бернард Шоу.—А. Лейтес—№ 35.
Літературна конвенція і українська культура.—Г. Піддубний—№ 35.
Луна з-за океану.—В. Коряк—№ 36.
Сьогоднішня вірменська література.—А. Л.—№ 37.
Соціальні мотиви в українській поезії останніх двох років.—М. Доленго—№ 30.
Сред руських журналів.—А. Лейтес—№ 39.
«Пранори й люди».—А. Лейтес—№ 40.
«Безвольний інтелігент» в англійській літературі.—А. Лейтес—№ 41.
Сценарій, як літературний жанр.—А. Лейтес—№ 42.
Що журналі.—А. Лейтес—№ 43.
Жовтнева література в минулому році.—В. Коряк—№ 45.
Як відбився Жовтень на Заході в літературі.—А. Лейтес—№ 45.
Роман на сурт.—А. Лейтес—№ 46.
Верхари і сучасність.—А. Лейтес—№ 48.
Пам'яті Василя Блакитного.—В. Коряк—№ 49.
Валер Проноза (Блакитний, як сатирик).—А. Лейтес—№ 49.

ЛІТЕРАТУРНА ДИСКУСІЯ. Питання організації літературних сил, професійне питання.

На правдивому шляху.—М. Яловий—№ 3.
Як на правдивому шляху спотикаються.—С. Пилипенко—№ 5.
Хай живе «Парт» і «Плуг».—М. Яловий—№ 5.
Проблема організації літературних сил.—О. Пилипенко—№ 7.
Дайте слова (до літературної дискусії).—К. Полошник—№ 7.
Проблема організації літературних сил.—О. Пилипенко—№ 8.
Мої зауваження (до статті С. Пилипенка).—Г. Коцюба—№ 8.
Апологети писаризму (до проблеми культурної революції).—М. Хвилювий—№ 9, 10, 11, 12, 13.
Невідкладна справа.—О. Слісаренко—№ 11.
Письменицький містком.—Г. Коцюба—№ 12.
3-й Плужанський з'їзд.—Г. К.—№ 14.
Пішат останній.—О. Пилипенко—№ 14.
Як же бути? (до проблеми організації літмолдичка).—Г. Віпк—№ 14.
Культурна сила.—О. Пилипенко—№ 15.
Санкт-петербургське халудство.—М. Яловий—№ 16.
На порядку денному Літпрофосвіта.—О. Пилипенко—№ 17.
Чи є база для літпрофосвіти?—Г. Коцюба—№ 18.
Авторське право на Україні.—І. Туркельтауб—№ 22.
Теоретична плутанина ліквідаторів.—М. Яловий—№ 36.
Хто ліквідує пролетлітературу?—О. Пилипенко—№ 37.
Якою українська культура вийде на міжнародний терен.—В. Поліщук—№ 38.
Про матеріальний стан робітників художнього слова.—Л. Удгай—№ 44.
МУЗИКА. Огляди, організація музичних сил.
Музичне життя на Україні.—П. Козицький—№ 1.
Опан хорової справи.—П. Козицький—№ 2.
Музика й українська філармонія.—І. Туркельтауб—№ 9.
Музична освіта.—М. Гринченко—№ 12.
До розвитку української музики.—В. Костенко—№ 13.
Ще про музичну професійну освіту.—П. Горбенко, П. Козицький—№ 13.
Про музичну професію.—В. Костенко—№ 15.
Про кризу української музичної творчості.—П. Козицький—№ 17.
Перший сезон укр. державної опери.—П. Козицький—№ 19.
До розвитку музичної культури.—П. Козицький—№ 21.
Уперті факти.—Г. Коцюба—№ 22.
Шляхи музичного будівництва.—І. Туркельтауб—№ 23.
«Що треба змінити в музичній освіті».—проф. Г. Котан—№ 25.
Вуличні музики Парижу.—Олег—№ 29.
Критичне дослідження музики.—В. Костенко—№ 35.
Експресіонізм і правдизм в музиці.—В. Костенко—№ 36.
Ще про музичну критику.—П. Козицький—№ 37.
Організація українських музичних сил.—В. Костенко—№ 39.
Музика в місцях масового відвідування.—В. Новосадський—№ 44.
Наука про музику.—П. Козицький—№ 48.
Всеукраїнський «День Музики».—М. Гринченко—№ 50.
День музики (тези).—№ 50.
ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО.
Виставка картин АХРР'а в Харкові.—В. Хмурий—№ 1.
Сюрреалізм.—А. Лейтес—№ 5.

«Искусство» в кривому дзеркалі.—П. Горбенко—№ 5.

Більше уваги образотворчому мистецтву.—А. Басехес—№ 6.
Пора організувати і художні науки.—І. Врона—№ 18.
Ще про організацію «художніх наук».—Д. Шербаківський, Ф. Ернст—№ 20.
Московський весняний виставочний сезон.—Альф—№ 23.
Дискусійні питання художніх шкіл.—І. Врона—№ 24.
Доля художників.—Мих. Жук—№ 25.
Виставка революційного мистецтва Заходу.—Альф—№ 27.
Буржуазна преса та «Червона група художників» в Німеччині.—Альф
Ще про АХРР.—Альф—№ 35.
«Змагання» міст (з підсумків конференції по мистецькій освіті).—Ів. Врона—№ 37.
Ще про художників та їх становище.—Мих. Жук—№ 41.
Українські художники в Парижі.—Б. С.—№ 41.
Наше образотворче мистецтво.—Ів. Вр.—№ 45.
Виставка т-ва «Чотирі мистецтва».—Альф—№ 46.
«Революція в творах образотворчого мистецтва».—Альф—№ 48.
Радянська порцеляна.—Альф—№ 50.
ТЕАТРАЛЬНЕ ЖИТТЯ. Огляди, організаційні питання.
У режисерській майстерні (принципи та методи роботи).—В. Хмурий—№ 3.
До підготовки української режисури.—Д. Грудина—№ 8.
Репертуарний голод і конкурси.—Ю. Смолич—№ 17.
Підсумки театального сезону й перспективи.—І. Туркельтауб—№ 18.
Проблема драматичної профосвіти.—П. Горбенко—№ 22.
Перед новою фазою.—Я. Мамонтов—№ 23.
Про систему мистецької профосвіти.—Ю. Смолич—№ 25.
Обережно з «новими фазами».—П. Кудрицький—№ 26.
Pro domo suo.—Л. П.—№ 28.
Перед «фазою» міпанізації театру або Мамонтовська «terra incognita».—Шевченко—№ 28.
До організації робітничо-селянських театрів.—Ф. Єфименко—№ 32.
Реалізм в театрі.—І. Туркельтауб—№ 34.
До організації робітничо-селянських театрів на Україні.—Л. Гомін—№ 34.
Український театр на Закарпатській Україні.—М. К.—№ 36.
Напередодні театально-мистецького сезону.—Озерський—№ 39.
Драматург і театр.—Л. Удгай—№ 40.
Театр і драматург.—Ю. Смолич—№ 45.
Сезон осінній.—М. Гук—№ 46, 48.
Сезон літній.—М. Гук—№ 48.
За кіно-фільм для дітей.—Н. Оурицова—№ 2.
Кінофікація села.—Г. К.—№ 23.
Досягнення й завдання.—П. Нечес—№ 7.
Кіно в Німеччині.—А. Басехес—№ 9.
Перед новим фільмом.—П. Борисов-Владимиров—№ 15.
База розвитку українського кіно-виробництва.—П. Нечес—№ 16.
ВУФКУ і кравзнавство.—К. Дубняк—№ 17.
Сценарна криза й шляхи її ліквідації.—В. Радип—№ 19.
Сценарна криза й шляхи її ліквідації.—В. Радип—№ 20.
Більшовики на американському екрані.—М. Ірчан—№ 30.
Культфільм на заході.—Альф—№ 34.
Новий від німецької фільми.—Альф—№ 40.
Московські екрани.—Альф—№ 45.
За лаштунками німецької кінематографії.—Альф—№ 47.

ХУДОЖНЯ РОБОТА В КЛУБАХ І СЕЛЬБУДАХ.

Перший політосвітній з'їзд в справах містечких.—Ю. С-ч—№ 1.
Художня робота на селі.—Г. Коцюба—№ 5.
Масова художня робота—№ 5.
Клуб і театральні видовища.—Г. Коцюба.
Художня робота в клубах.—Л. Гомін—№ 47.

ОПОВІДАННЯ.

Ленінський Ясько.—Петро Крижанівський—№ 2.
Віхола (фрагмент).—В. Чапля—№ 6.
Борг.—Мих. Майський—№ 16.
Америка.—Ю. Смолич—№ 18.
Нарцис.—В. Чапля—№ 19.
Жеретія.—В. Чапля—№ 24.
«Істинно-руський человек».—А. Тесленко—№ 26.
Біла мавпа.—М. Ірчан—№ 27.
Чабанове казання.—Ю. Смолич—№ 28.
Голубка.—В. Шопинський—№ 29.
Пригода.—Ів. Андрієнко—№ 31.
Творці білого міста, етюд.—М. Майський—№ 32.
Творці білого міста, етюд.—М. Майського—№ 33.
Пам'ятник.—Йоганес Бехер—№ 34.
Лакерки.—О. Слісаренко—№ 35.
В-осени.—П. Загоруйко—№ 41.
Недобиток.—О. Серпокриленко—№ 43.
Заклад.—М. Гук—№ 45.
Верховини.—П. Загоруйко—№ 47.

ПОБУТОВІ НАРИСИ. ФЕЙЛЕТОНИ.

Культурейд на село.—Н. Солодкий—№ 1.
Культурно-побутові скалки.—Д'Неоро—№ 3.
Нео Ліф.—Омелько Буц—№ 3.
Культурно-побутові скалки.—Д'Неоро—№ 4.
У закутку.—М. Дієв—№ 4.
Літературні хвороби та боротьба з ними.—Омелько Буц—№ 5.
Культурно-побутові скалки.—Д'Неоро—№ 6.
Салта (з дорожнього альбому).—О. Копиленко—№ 7.
Про критику (анкетне обслідування).—Омелько Буц—№ 8.
Донбас.—Петро Ванченко—№ 14.
К... тьм Ліг Націй.—К. А-ко—№ 15.
Опанас Свиридович.—В. Штангель—№ 15.
Ранками.—Т. Орісіо—№ 17.
Весняна поезія.—К. Вілже—№ 18.
Лізаков (з дорожнього альбому).—О. Копиленко—№ 21.
Донбас.—П. Ванченко—№ 22.
Радіо з Харкова.—Юр. Юрченко—№ 23.
Донбас.—П. Ванченко—№ 23.
«Дніпром».—Олесь Ясний—№ 25.
Листи з степів.—С. Божко—№ 29.
Листи з степів.—С. Божко—№ 30.
Суботів.—Олесь Ясний—№ 32.
Письменицька супліка до видавництва.—О. Буц—№ 32.
Краса, що зникне з очей.—В. Легіт—№ 37.
Голі «бадуватись».—Остап Вишня—№ 39.
«День вряжаю».—П. Лісовий—№ 41.
«Залізний кінь».—П. Лісовий—№ 42.
Молдавія.—Сем. Скляренко—№ 44.
«Маявничка невідповідність».—Остап Вишня—№ 44.
Київ сьогочасний.—Сем. Скляренко—№ 46.
Малувано, дорогі поети...—Остап Вишня—№ 46.
Де горіли стени.—Серпокриленко—№ 48.
Пам'яті товариша й вчителя.—К. Гордієнко—№ 49.
Спогади про Блакитного.—П. Козицький—№ 49.
Питання побуту.—П. Л.—№ 1.
Художня література і побут.—Г. Коцюба—№ 1.
Про шлюб.—П. С.—№ 9.
«Містерія праці».—А. Х.—№ 32.
Радіо-культура і побут.—Ф. Реусов—№ 42.

ВИДАВНИЧІ СПРАВИ.

Західня література українською мовою.—Г. К-ба—№ 6.
Наша дійсність.—Г. Коцюба—№ 23.
Наукова література.—А. Козаченко—№ 24.
Треба впорядкувати продаж дитячої літератури.—М. Биковець—№ 32.
Художня література і видавництва.—О. Слісаренко—№ 38.
Літературна арифметика.—С. Пилипенко.
Літературна алгебра.—О. Слісаренко.
Руський журнал потрібний.—С. Пилипенко—№ 43.
На теми з біжучого життя.—Г. К.—№ 50.

КРАЄЗНАВСТВО.

Краєзнавство і бібліографія.—О. Ветухов—№ 2.
Масовий кореспондент у краєзнавчій праці.—В. П-6—№ 8.
Вивчаймо наші міста.—С. Драгоманів—№ 8.
Без керми і без вітрил.—К. Дубняк—№ 9.
Чи справді географія в краєзнавстві.—проф. Ветухов—№ 14.
Архитектурне обличчя Слобожанського містечка й села.—С. Таранушенко—№ 17.
Україна чи «кипарис Катерини II».—І. Сенченко—№ 21.
Екскурсійне питання на Україні.—В. Дубровський—№ 35.
А діла краєзнавчого таки нема.—Г. К-ба—№ 44.
До стану краєзнавства на Україні.—Кость Дубняк—№ 47.

НАУКА.

Нове у вивченні механізму регуляції життєвих процесів.—проф. Паладій—№ 24.
Досліди поводження особи за елементами П мови.—проф. А. Прусенко—№ 28.
Вітамін та харчування.—С.—№ 29.
Авіація і культура.—А. Касяненко—№ 38.
За авіомотоциклітку.—А. Касяненко—№ 40.
На одній із ділянок культурного фронту (до справи вивчення читача).—К. Довгань.
Закордонна авіотехніка та наші завдання.—Анд. Касяненко.
Нове про Марс.—проф. Барабашов—№ 46.
До історико-археологічного дослідження території Дніпрєв'яну.—В. Дубровський—№ 48.

ШКОЛА.

Американська метода.—М. Новицький—№ 46.
Американська метода.—І. Гуков—№ 47.
Про американську методу.—М. Нечипоренко—№ 48.
Метода цілих слів.—Седжін—№ 48.
Відносно американської методи.—Колодченко-Діброва—№ 48.
Не американська, а найкраща.—Макентін—№ 48.
Назад чи вперед.—О. Топольський—№ 48.
По методу цілих слів.—О. Тищенко—№ 49.
Реставрація «звуківки» чи реконструкція «американки».—Гр. Іваниця—№ 49.
Американська метода.—В. Гуцайло—№ 49.
Про американську методу.—І. Рінкс—№ 49.
З приводу американської методи.—Л. Головако—№ 49.
Про методу навчання грамоти.—Джозовський—№ 50.
Американська метода.—Панченко—№ 50.
Де-що про американську методу.—Капініс—№ 50.
Метода цілих слів.—Ю. Шірко—№ 50.
Американська метода.—Дмитерко—№ 50.

МОВА. ПРАВОПИС.

Природа правописних прикращень.—Ларик—№ 16.
Невинуватана претензія.—Ларик—№ 31.
Український правопис.—О. Синявський—№ 36.
Збирайте діалективний матеріал.—О. Синявський—№ 43.

ФІЗКУЛЬТУРА.

Втома та підвищення продуктивності праці.—В. Блях—№ 10.
Чергові завдання радянської фізкультури.—А. Буценко—№ 11.
Як розумно провадити фізвправи.—В. Блях—№ 18.
Більше уваги на своє здоров'я.—В. Блях—№ 21.
Сонце, повітря й вода—могутні джерела здоров'я.—В. Блях—№ 23.
Сонце, повітря, вода.—В. Блях—№ 24.
Фізкультура на заході.—д-р Блях—№ 39.
Фізкультура на селі.—А. Буценко—№ 40.
Фізкультура на селі.—А. О.—№ 43.
Як розумно провадити фізичні вправи.—д-р Блях—№ 47.
Праця в фізкультурних гуртках взимку.—д-р Блях—№ 50.

Фізкультура

Принципи праці сільського гуртка фізкультури

(В порядку обговорення).

Методи радянської фізкультури на селі, як це доведено органами Ф. К. та радянською пресою, повинні відповідати умовам сільського життя. Лише при таких методах фізкультура на селі буде цікавою, розвиватиметься виконуватиме покладені на неї завдання.

Завдання ж радянської фізкультури на селі, не обмежуватися боротьбою з професійними шкідливостями, що виникають з тяжкої одноманітної праці селянина, але й боротися з антигігієнічною стороною життя, зі старим побутом та шкідливими звичками в житті сільської молоді.

Звичайно, це не каже за те, що слід занехати фізвправи й займатися грами, розвагами то-що. Ні. Це каже за те, що райради фізкультури, сільодинки та хатичитальні повинні skierувати плани праці гуртків фізкультури так, щоб всі елементи фізкультури займали однакове місце в їх роботі.

Перш за все сільбудинкам не слід було б виділяти в окремому галузь роботу самгуртків, коли є при сільбудові гурток фізкультури. Самгурток в тих умовах, за яких він працює, має в значній мірі переобрати завдання по суті фізкультурного гуртка. Бо не можна уявити фізкультурника, що оздоровлює своє тіло через фізкультуру й стоїть осторонь саносвіти. Існуючими ж двома гуртків веде до розширення активних культурних сил і може гальмувати працю обох гуртків.

Зосередження саносвіти при гуртках фізкультури має ще й іншу рацію. Фізкультурник, що займається лише фізвправами, довго ще не привабить в свої ряди дорослого селянства. Саносвітний же ухил в гуртків фізкультури зацікавить доросле населення й витягне в свої ряди широкі маси. Таким чином утвориться зміцнена молодь з дорослими, що не лише змінить хибилий погляд селянства на фізкультуру, але й охоронитиме гурток фізкультури від шкідливих ухилів в своїй роботі.

Не можна собі уявити фізкультурника, що поруч з фізвправами не уділяв би певного місця грі та фізосвіті. Фізвправи, гра, фізосвіта—ці три елементи міцно зв'язані між собою. Ато працював в сільських гуртках фізкультури, той знає, що фізосвіта та фізвиховання при гарній постановці, одинаково цікаві, як для молоді, так і для дорослих. Гра та розвага охоплює весь гурток, за винятком селян середнього та старшого віку; фізвправи на початку охоплюють молодь. Але це на початку. Далі ж фізичні вправи через гру поширюються на всю частину гуртка.

Гурток, праця якого побудована за таким принципом, буде життєздатним. Гурток же, що обмежується лише фізвправами не має на селі шансів до поширення й розвитку.

Через гігієнізацію села, гру-розвагу до фізвправ натурального порядку та окремих видів спорту, а все це разом складає комплекс—фізкультура на селі.

Арій О-НО.

БЛОК-НОТ

● Конкурс до 10-х роковин Жовтневої революції. Відділ Мистецтв організує конкурс на найкращу п'єсу для великого, середнього й сільського театру з нагоди десятих роковин Жовтневої революції. Конкурс розраховано так, щоб притягти до нього найбільш кваліфіковані сили. Він буде закритим. З цього приводу намічено скликати спеціальну нараду представників літературних організацій УСРР. На ній буде вирішено участь кожної літературної організації на конкурсі. Крім музичного й театрального конкурсу, намічено організувати літературний з преміюванням найкращого твору, що відбиває епоху боротьби за Жовтень та епоху нашого будівництва.

КІНО.

● «Знак Зоро». Харківські літератори—кіно-сценаристи Н. Борисов та В. Венгеров написали музичну комедію на 4 епізоди «Знак Зоро» за романом Мак Келера. Музичну комедію направлено до реперткому.

● В технікумі ВУФКУ. В кінотехнікумі ВУФКУ в Одесі зараз вчиться 122 студенти. Всі курсанти отримують від ВУФКУ стипендію в розмірі 35 карб.

● Лабораторія ВУФКУ. Лабораторія ВУФКУ в Києві, що її почнуть будувати в весні, має дати при двох змінах 6 мільйонів метрів позитивів на рік.

● Короткометражні фільми. Акційне товариство «Межрабпомрусь» протягом зими зніме 20 короткометражних картин, поставлених за вимовою пейзажі.

● Етапи кіно. Один з французьких журналів умістив головні дати розвитку кіно: 1895—брати Люм'єр винайшли кіно. 1915 року в'являється перша видатна фільма з участю Чарлі Чапліна «Шарло подмастер'я», 1919 р. «Поламана Лілія»—постановка Гріфіта, 1921 р. «Кабінет д-ра Калігарі»—постановка Роберта Віна і «Знак Зоро» з Дугласом Фербенксом, в 1925 р. «Париж заснує» Рене Клера і в 1926 р. «Броненосець Потьомкін»—Ейзенштейна.

Шахи й шашки

За редакцією І. Л. Янушпольського.

№. 43, 19 грудня 1926 року.

Умовні значки: Кр—король, Ф—ферзь, Т—тура, С—слон, офіцер, К—кін, п—пішак.

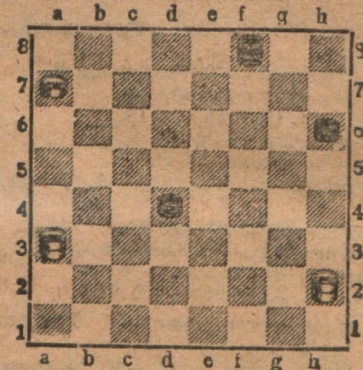
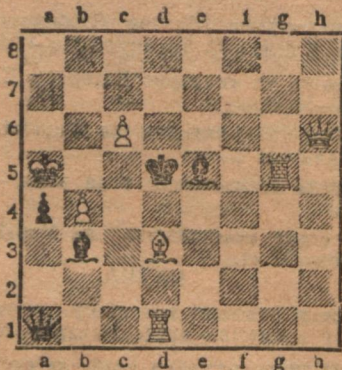
Завдання № 40.

Етюд № 39.

Х. Капса. Arbeiter Schachzeitung.

А. А. Савельєва.

„64“.

Чорні—Кр а5 Фh6 Тd1. g5 Cd3 п. h4, c6. (7)

Чорні—Кр d5 Фa1 Сb3, e5 п. a4 (5)

Білі—Дa3, h2 ш. a7 (5)

Чорні—Дf8 ш. d4, h6 (3)

Мат за 2 ходи.

Білі виграють.

Партія № 36. Бременський початок.

Віліграно 1926 р. у національному турнірі у Німеччині.

Білі—А. Крамер.

Чорні—О. Дістер.

1. e2—c4

К g8—f8

11. С f1—h3

К b3—d7

2. К b1—c3

c7—d5

12. Т g1—g3

К d7—c5

3. c4 : d5

К f6 : d5

13. Ф b3—c2

Ф d3—e7

4. e2—e4

К d5 : c3

14. С c1—e3

c7—c6

5. b2 : c3

e7—e5

15. Кр e1—c2

f7—f6

6. К g1—f3

С c8—g4

16. Т a1—g1

Т f8—f7

7. Ф d1—b3

С g4 : f3

17. Ф c2—d2

С d6—c7

8. g2 : f3

С f8—e6

18. С e3 : c5

Ф e7 : c5

9. Т h1—g1

0—0

19. С h3—e6

Т f7—e7

10. d2—d3

Кр g8—h3

20. Ф d2—h6

Чорні здалися.

- 1) Цю систему гри рекомендує Німцовіч, вона краще ніж d2—d4.
 2) Цей хід зміцнює позицію білих у центрі, а також відкриває для білих лінію c.
 3) Краще 8... Cf8—e7, щоб при нагоді зіграти Cf6.
 4) Помилка, що програє партію; слід було 17... Кe5—e6.
 5) Блискуче! Білі загрожують Фh6:h7+Кр h8:h7 Тg3—h3X.

Всесвіт
Ілюстрований
двохтижневик

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
єдиний на Україні універсальний ілюстрований двохтижневик

Всесвіт

Освітлюється життя Рад. України, СРСР і закордону. **Всесвіт** має кореспондентів по всіх містах України і Рад. Союзу, також у Лондоні, Парижі, Нью-Йорку, Токіо, Пекіні, Вініпегу (Канада), Відні, Берліні, Празі та інших містах. У кожному номері „Всесвіта“ міститься понад 80 ілюстрацій. Відділ сатири і гумору за найближчою участю Остапа Вишні.

Передплата на 1927 рік приймається в Харкові, вул. К. Лібнехта, 11, конт. вид. „Вісти ВУЦВК“.

„Всесвіт“ коштує на рік 4 крб. 80 н. на півроку 2 крб. 40 коп., на 3 місяці 1 крб. 20 коп., на місяць 40 коп.